

ԽԱԲԱՐՁԻԿ

«Մանկանց երկիրը» մանկապատաճեկան ալմանախի հավելված | 5/6'2014

ԶՄԵՐ

Նկարը՝ Տաթևիկ Տեր-Հովհաննիսյանի, 12տ.

Նոր մրցանակ Բուդապեշտից

Նոյեմբերի 28-29-ը Բուդապեշտում (Հունգարիա) կայացավ «Ֆալուլի» միջազգային կինոփառատոնը, որն այս տարի նվիրված էր սիրո թեմային: Փառատոնի ժյուրին գլխավորում էր աշխարհահռչակ լեհ կինոռեժիսոր Քշչշտոֆ Զանուսին:

«Մանան» կենտրոնը փառատոնին ներկայացված էր «Մի սիրո պատմություն» կարճամետրած վավերագրական ֆիլմով, որը նկարահանվել է Գյումրիում: Ֆիլմը ձանաչվել է Երկրորդ լավագույնը վավերագրական ֆիլմերի անվանակարգում: «Ֆալուլի» կինոփառատոնը առաջինը չէ, որտեղ «Մի սիրո պատմություն» ֆիլմը հաղթող է ձանաչվել:

«Լավագույն վավերագրական ֆիլմ» մրցանակը շնորհվել է այս ֆիլմին նաև Խորվաթիայի «Four River» միջազգային երիտասարդական կինոփառատոնի կողմից:

Ֆիլմը Գյումրիում ապրող մտավոր խնդիրներ ունեցող երկու երիտասարդների հուզիչ սիրո պատմություն է: Ֆիլմի հեղինակ Վահե Սուրիհայանը ամեն օր հանդիպում էր Սիերին հենց իրենց տան շեմին և տեսախցիկով ուղեկցում նրան: Սիերը մի փոքրիկ սայլակով հավաքում է բնակիչների կենցաղային աղբը և ապրուստի գումար վաստակում: Խոկ աշխատել նրան պետք է, չէ՞ որ ինքը հիմա սիրած կին ունի:

Կինոնկարի բոլոր հեղինակները՝ մեր գյումրեցի պատանի թղթակիցները և աշխատել են մեծ սիրով, իսկ ֆիլմի անդրանիկ ցուցադրությանը, որը կայացել է Գյումրիի «Հոկտեմբեր» կինոթատրոնում, առաջին հերթին հրավիրել էին ֆիլմի հերոսներին:

Այս մրցանակները պատահական չեն, քանի որ իսկապես ֆիլմը արված է մեծ սիրով և հարգանքով:

Լուսանկարը՝ Անի Ռոգունյանի, 9տ.

Երրորդ համաշխարհային

Միգուցե դուք երբեմն բողոքում եք ձեր դասարանից, դասընկերներից, բայց իսկապես սիրում և հարգում եք ձեր համադասարաններին։ Շատերդ դպրոց մտնելուց առաջ մտքում ասում եք։

-Երանի այսօր դպրոցում լավ անցնի։ Կամ դրա նման ինչ-որ բան։ Իսկ ես դպրոց մտնելուց առաջ մտածում եմ։ «Երանի այսօր դասարանն համերաշվ լինի, ոչ ոք դուռը ջարդելով չփակի։ Վերջապես այսօր ուսուցիչները ոչ թե անընդհատ գոռան ու ասեն, թե մենք ինչ վասն ենք, այլ ասեն, որ սա լավ դասարան է»։ Ես շատ կուգենայի, որ իմ այս ցանկությունը օրերից մի օր իրականանար, թե չէ արդեն հոգնել եմ։ Բոլորը պատմում են, թե ինչ լավ է իրենց դասարանը, թե ինչքան են ուսուցիչները գովում իրենց, իսկ ես լուս եմ... Ալշիկները դեռ ոչինչ, համերաշխ են։ Մենք կարող ենք աղջիկներով ինչ-որ բան պլանավորել ու անել, իսկ տղաները։ Մեկը մյուսին վիրավորում է, մեկը մյուսի մասին վաս բաներ է ասում։ Նրանցից ոմանք վեր-վեր են թռչում ու ամառո գրայի պես իրենց ամեն տեղ մտցնում։ Սա դեռ առանձին-առանձին աղջիկներն ու տղաները։ Իսկ միասին աղջիկներն ու տղաները նոյն բանն է, ինչ Ուսուսատանն ու Ամերիկան։ Միշտ նրանք իրար դեմ

են, իսկերժական մրցույթի մեջ։ Ու թեկուզ նրանք բաց խաղաքարտերով չեն խաղում, միևնույն է, ընթացքում մեկը հաղթում է կամ պարտվում։ Իսկ եթե այդ երկու կողմները իրար հետ ինչոր բան են այլանավորում, այդ դեպքում պլանավորածը չի իրականանում։ Կոհիվը շարունակվում է թեկուզ այդ ժամանակ։ Իսկ հաղթող կիրճի նա, ով ծիշտ մտածելակերպով, խելամիտ քայլերով կկարողանա հասնել իր նպատակին։ Չեմ կարող ասել, թե ով է Ուսուսատանը, ով է Ամերիկան, բայց այն, որ այս կոհիվը մոտակա մեկ տարին կշարունակվի, դա հաստատ է։ Այս հարաբերությունները երկու հակառակ սեղի ներկայացուցիչների միջև կարելի է խաղ համարել և հաշիվ վարել։ Տարվա սկզբին հաշիվը 0:0 էր, բայց որ ամառային երեք ամիսները ավելի համդարտեցրին և միգուցե նաև շատ բաներ հիշողությունից շնչեցին։ Սակայն դեռ մեկ շաբաթ էլ չանցած, կոհիվը վերսկսվեց։ Մինչ այժմ առաջատար էին տղաները և անընդհատ կարողանում էին դիմադրել աղջիկներին, սակայն մեկշաբաթյա արձակուրդից առաջ աղջիկները կարողացան հասնել տղաներին, իհարկե, ուսմասվարությունից լրացնելով իմաստությունը։ Սակայն այդ լրացնելով միջոցները այնքան անզոր էին առաջին հայացքից անպարտելի տղաների դեմ, որ շուտով դարձան ուսուցիչների հերթական սպառնալիքներից։

որոնք այդպես էլ չեն կատարվում։ Լուրերը այս պատերազմի մասին օրեցօր, ժամանժամ նորացվում էին։ Եվ ըստ վերջին տվյալների, 8ր մարտական դաշտում տեղի ունեցած հարձակումներ, կազմակերպված տղաների կողմից։ Յենց այդ իսկ հարձակումները մահացու դարձան իրենց համար, և կարելի է ասել իրամանատարները ծանր վնասվածքներով տեղափոխվեցին մյուս դասարաններ։ Կարելի է ասել, աղջիկները լիարժեք հաղթանակ տարան տղաների նկատմամբ, բայց ես չի շտապի այդպիսի եղրակացություն անել։ Ալշիկներն էլ վնասվածքները ստացան արցունքների տեսքով։ Նրանցից ոմանք ողբում էին, քանի որ, իրամանատարները՝ իրենց ընկերները, ցրվեցին տարբեր դասարաններով։ Ումանք էլ լացում էին իրենց անձին ուղղված վիրավորանքներից։ Ինչպիսի քայլեր կծենարկեն այս երկու հակառակորդ կողմերը, ինքը էլ չգիտեմ, բայց այն, որ շուտով կոհիվ կսկսվի աղջիկների շոկատում, դրանում ես համոզված եմ։

Գոհար Կարախանյան, 13տ.

Հակադարձ համեմատական կապ

-Մամ, մա՞մ, մա՞մ։

-Ասա...։

-Մամ, շտապո՞ւմ ես։

-Զէ, չէ՞ս տեսնում, ուզում եմ

համգուտանալ մի քիչ, որ հետո նորից աշխատեմ... Դեռ շատ գործ կա անելու, - քննուու ձայնով պատասխանեց մայրիկը և, շրջվելով մյուս կողմ, քնեց։

-Իսկ ես էդ շտապելու հետ չէի, - մոլորված պատասխանեց Ալեքսանդրը և դուրս եկավ տանից։

-Սաշ, Սաշա,- լսվեց հեռվից ծանոթ ձայն։

Ալեքսանդրը շրջվեց և տեսավ կողքի շեմքում ապրող իր ընկերոջը։

-Վահե, դու շտապո՞ւմ ես,-

միանգամից հարցրեց Ալեքսանդրը։

-Յա, պարապունքի էի գնում, բայց քեզ տեսա, որոշեցի հարցնեմ ոնց ես։

-Լավ, բայց ես էդ շտապելու հետ չէի,- տիսուր ձայնով ասաց Ալեքսանդրը։

-Բա ո՞՞:

-Յէջ, չես հասկանա։ Յամ է՛ դու շտապում էիր։

-Էի ցնեի՛ ես,- կեսկատակ-կեսլուզ

հարցրեց Վահեն:

-Գնա պարապմունքիդ:

Ավեսանդրը շարունակեց քայլել ու հանդիպելով անծանոթ մարդկանց՝ մոտեցավ մի կնոջ:

-Դուք շտապո՞ւմ եք,- հարցրեց նա:

-Շատ,- պատասխանեց կինը և զնաց:

Նա չնկատեց, թե ինչպես կողքին շատ ծանոթ մի մարդ հայտնվեց:

-ԱՅ, դու շտապո՞ւմ ես:

-Ի՞նչ իմաստով:

Ավեսանդրի դեմքին ժայտ հայտնվեց:

-Գիտես, ոչ մեկս չենք շտապում:

Իսկ իլր սրանց նայի,- Ավեսանդրը ցույց տվեց ժամացոյցի սլաքները:

-Անընդհատ վազում են, չէ՞:

-Ճա, ու ինչքան շատ են վազում, էնքան քիչ ենք մենք շտապում:

-Ճակադարձ համեմատական

կապ,- ժամաց Աննան,- ժամացոյցի սլաքները ավելի զբաղված են, քան մենք,- նկատեց Աննան:

-Գիտե՞ս... Կարոտել էի քեզ... Մեկ-մեկ՝ դպրոցն էլ:

-Մի ամիս մնաց ու էլի դասի կինենք,- նկատեց նա ու կամաց հեռացավ:

Մարիամ Նալբանդյան, 15տ.

ՄԵՆՈՒԹՅՈՒՆ...

Մեկ-մեկ թվում է, որ մեզ պետք է միայնակ լինել: Թվում է, թե մեզ հանգիստ չեն թողնում, անընդհատ խանգարում և շեղում են: Մենք պատկերացնում ենք, որ կզնանք բոլորից առանձին մի տեղ՝ կղզի կամ գյուղ, քաղաք կամ երկիր, աշխարհ կամ մղորակ: Բայց չենք գնում, չենք գտնում մեր մեջ այդ խիզախությունը և վճռականությունը...

Մենք գորում ենք հանգստի կարիք, և մտածում ենք, որ պետք է ամեն ինչ թողնել և գնալ, գնալ հեռու մի տեղ, մի առանձին տեղ... Մտածում ենք, որ մեզ պետք է մնալ մենակ և չմտածել ոչ մի բանի մասին: Ոչ մի բան չպետք է մեզ անհանգստացնի՝ ոչ հեռախոսը, ոչ նամակները, ոչ էլ փողը: Մենք մտածում ենք, որ մեզ պետք է մաքուր օդ, և մենք չենք վախենա գնալ մի տեղ, կարևոր չէ՝ որտեղ, և չենք վախենա ամեն ինչ թողնել կամ կորցնել, սկսել սկզբից, և այլևս ետ չնայել: Սակայն...

Իսկապես, ամեն մեկն ունի միայնակ մնալու կարիք, սակայն այդ նույն

Լուսանկարը՝ Լեյլի Թադևոսյանի, 17տ.

մենությունը կարող է խելքահան անել: Աշխարհում կա մոտ 7.5 միլիարդ մարդ, սակայն մենք բոլորս մեզ միայնակ ենք գորում:

Աննամարի Քարությունյան, 11տ.

Արջից վախեցածները

Անցյալ տարի դասարանով գնացել էինք Ծաղկաձոր: Մենք նախաձաշեցինք, և քանի որ ծնողները զրուցում էին, աղջիկները՝ խաղում, տղաներով որոշեցինք սար բարձրանալ և տեսնել, թե ինչ կա սարի վրա: Բարձրանում էինք առանց մտածելու, որ մեզ կփնտրեն, կամ վկանգի կիանդիպենք: Բարձրանում էինք ու երբեմն սարսափում՝ ձյուղերը օձի տեղ դնելով: Շարունակում էինք բարձրանալ և չնկատեցինք, թե ինչպես հասանք գագաթին և անցանք մյուս կողմ: Հանկարծ գետինը դղրդաց, և մենք լսեցինք մոնչոց: Սարսափահար նայեցինք իրար, հետո նաև մեր շուրջը, և տեսնելով կարմիր, մեծ աչքեր, ես բղավեցի՝ ա ա ա աաարջ... Տղաները իրենց հետ բերել էին սքեյթեներ: Որոշեցինք նստել սքեյթեների վրա և արագ իշնել ներքև: Սակայն սքեյթեները դիպան քարերին, մենք ընկանք և գլորվեցինք փափուկ և երկար խոտերի վրա: Ես վախից փակել էի աչքերս, երբ բացեցի, տեսա, որ դեպի ծորն եմ սահում:

Ընկերներս օգնության հասան: Մենք կանգնեցինք, նայեցինք ծորին, որը շատ խոր էր, բայց գեղեցիկ և հսկա ծաղիկներով լի: Մենք բարեհաջող հասանք խաղահրապարակ: Արդեն ճաշի ժամն էր: Այն ամենը, ինչ տեղի ունեցավ մեզ հետ, մնաց իմ և ընկերներիս միջև:

Արթուր Յամբարձումյան, 11տ.

Փախուստ բանտից

Մի անգամ մենք դասարանով որոշեցինք դասից փախչել: Ֆիզկուլտուրայի ժամ էր: Ուսուցիչը մեզ դուրս տարավ, և մենք սկսեցինք ծրագիր մշակել մեր փախուստի համար: Աղջկեներից մեկին ուղարկեցինք Ծերս, որպեսզի մեր պայուսակները պատուհանից փոխանցի մեզ: Եվ չնայած նրան, որ մենք, մեղմ ասած, մի փոքր անկազմակերպ էինք, ամեն ինչ բարեհաջող ստացվեց: Ուսուցիչը նկատեց դա, մի քիչ բարկացավ, բայց հետո խաղալվեց: Զանգից մի քանի րոպե առաջ մենք խումբ-խումբ սկսեցինք փախչել՝ հեռվից հետևելով գործողությունների ընթացքին: Երբ զանգը հնչեց, ուսուցիչը, ինքն իրեն խուելով, միայնակ վերադարձավ դպրոց, և մենք ուրախ-ուրախ գնացինք տուն:

Միլենա Խաչիկյան, 16տ.

Հայրիկս փրկարար է

Հայրիկս երկար տարիներ աշխատել է հրշեց-փրկարար: Նա արդեն հիսուն տարեկան է, բայց չնայած դրան, միշտ պարտաճանաչ գնում է աշխատանքի, ի տարբերություն որոշ ավելի երիտասարդների: Ես դեռ մանկուց հիշում եմ, երբ հայրիկս հանգստյան օրերին ինչ-որ արտառող դեպք էր պատահում, նա արագ փոխում էր հագուստն ու շտապում այնուելու: Ես և փոքր եղբայրս շատ չարաձի ենք եղել, բայց գիտեինք անվտանգության բոլոր կանոնները: Երբ հայրս ու մայրս տնից դուրս էին գալիս, հայրս միշտ զգուշացնում էր, որ պատուհանները և դուռը փակ պահենք, քանի որ մենք ապրում ենք բարձրահարկ շենքի յոթերորդ հարկում: Նա ասում էր, որ զաղին չմոտենանք և չվառենք և նման այլ բաներ: Հայրս կարծեն մեր ամբողջ շենքի անձնական փրկարարը լիներ: Մեր շենքի հինգերորդ հարկում ապրում էին տարեց ամուսիններ: Մի օր գիշերվա ժամը երկուսին մեր դուռը թակեցին: Հայրս արթանցավ, բացեց դուռն ու տեսավ Վազգեն պապիկին:

-Արթուր ջան,- շնչակտուր խոսեց նա,- կներեք այս ժամին ամհանգստացնելու համար: Ինձ թվում է, խոհանոցում գազի խողովակից գազ է թռողում:

-Լավ, Վազգեն պապ, մի խառնվեք,- ասաց հայրս, թվոք գցեց Վազգեն պապի ուսին, ու գնացին նրանց տուն:

Հաջորդ օրը Վազգեն պապի կինը հայրիկս մուրաքա էր բերել: Մենք միասին թեյ խմեցինք:

Մի օր էլ դրսում ընկերներով պահնոցի էինք խաղում ու հանկարծ նկատեցինք, որ Արամի գլուխը մնացել է հարևան բակի տներից մեկի ճաղերի արանքում: Այդ օրը հայրիկս հանգստյան օրն էր: Փոքր եղբայրս բարձրացավ տուն ու կանչեց հայրիկս: Նա եկավ, կտրեց ճաղերը ու զգուշորեն հանեց Արամի գլուխը այնտեղից:

Հայրիկս մասնագիտությունը շատ բաներ է սովորեցնում ինձ, և դա էլ ոգեշնչում է, որ ինքս էլ ընտրեմ այնպիսի մասնագիտություն, որով կկարողանամ օգնել մարդկանց:

Ուղաննա Սարգսյան, 17տ.

Լուսանկարը՝ Սոնա Քոչարյանի

Հայրիկս լրագրող է

**Հարցազրույց հայրիկս՝
Գեղամ Վարդանյանի հետ**

**-Կպատմե՞ս քո աշխատանքի
մասին:**

-Ես աշխատում եմ Մեդիա նախաձեռնությունների կենտրոնում, որը հայտնի է որպես «Խնտերնյուզ»: Դիմա անունը փոխել ենք և կոչում ենք Մեդիա նախաձեռնությունների կենտրոն: Ես մի քանի գործ եմ անում մեր կազմակերպությունում, բայց իմ հիմնական գործը դա [www.media.am](http://media.am) կայքի համակարգելն է, ես այդ կայքի պրոդյուսերն եմ: Մեր կայքը լրագրողների համար է և ընդհանրապես մարդկանց համար է, ովքեր հետաքրքրվում են լրագրությամբ և հեռուստատեսությամբ, ռադիոյի, ինտերնետային կայքերի աշխատանքով: Փորձում ենք խորհրդաներ տալ մարդկանց, թե ինչպես կարող են տարրեր տեսանյութեր, ցուցադրություններ, օգտակար հղումներ, նաև հայտարարություններ տեղադրել: Բացի դրանց գրադպում եմ տեսանյութերի արտադրությամբ, փոքրիկ վավերագրական ֆիլմեր եմ նկարահանում տարրեր հեռուստահաղորդումների համար: Վերջին տարիներս զբաղվում եմ մեդիայի դասավանդմամբ, դասընթացներ ենք կազմակերպում լրագրողների համար:

**-Ի՞նչ բարդություններ կան
աշխատանքիդ մեջ:**

-Եթե աշխատում ես ինտերնետային կայքում, ապա այդ, բայց եթե մտածում ես, որ քո հայրիկը լրագրող է, և դրա համար ես ուզում լրագրող դառնալ, ապա՝ ոչ:

բարդություն կարող է լինել: Օրինակ, ամենանհարմար պահին կարող է լուսը կամ հնտերնետը անջատվել:

**-Իսկ ովքե՞ր են մասնակցում ձեր
դասերին:**

-Գործող լրագրողները, ուժիւսորները, օպերատորները: Մեկմեկ դասընթացներ ենք անում այն մարդկանց համար, ովքեր գումար են հայթայթում ու նաև տարբեր կազմակերպություններում աշխատող մարդկանց համար:

**-Կիհշե՞ս մի քանի զվարժակի
դեպք:**

-Մինչև media.am-ում աշխատելը ես աշխատել եմ **Ա1+**-ում, որպես հեռուստատեսային լրագրող: Մի անգամ ուղիղ եթեր էր, և իմ ընկերներից մեկը հարցազրուց էր անում: Այն ժամանակ բջջային հեռախոսներ շատ քչերը ունեին: Մեր հյուրը մոռացել էր բջջային հեռախոսը անջատել, և հարցազրույցի ժամանակ հեռախոսը անընդհատ զանգահարում էր: Նրա հեռախոսը պայուսակի մեջ էր, իսկ ով որ նկարում էր լրագրողին, ոչ թե հյուրին: Լրագրողը պայուսակի միջից հանել էր հեռախոսը և չէր կարողանում անջատել, քանի որ չգիտեր ձկը: Ստպված մեր հյուրը խոսեց հեռախոսով ուղիղ եթերում:

**-Ուզու՞մ ես, որ ես լրագրող
դառնամ:**

-Ճիշտն ասած, չգիտեմ, բայց շատ էլ չեմ ուզում: Եթե իրոք թեզ հետաքրքրի, ապա այդ, բայց եթե մտածում ես, որ քո հայրիկը լրագրող է, և դրա համար ես ուզում լրագրող դառնալ, ապա՝ ոչ:

Լիլիթ Վարդանյան, 12տ.

Քույրս բանասեր է

Հարցազրույց քրոջ՝ Աննա Միկոյանի հետ

-Փոքր ժամանակ ի՞նչ ես երազել դառնալ:

- Երազել եմ դառնալ կա՛մ երգչուիի, կա՛մ դերասանուիի, բայց ինչպես տեղյակ ես, այդպես էլ չիրականացավ իմ մանկական երազանքը:

-Իսկ ինչո՞ւ հենց բանասերի մասնագիտությունը ընտրեցիր:

- Արտիստ դառնալու իմ երազանքին ծնողներս դժվար համաձայնվեին: Պատճառը՝ երկրի ներկայիս սոցիալական վիճակն է: Արտիստի աշխատանքը կամտաքեր չէ, և ծնողներս բնականաբար պետք է կանխեին: Ես որոշեցի համադրել արվեստն ու գիտությունը և, որպես այդ երկուսի միջև գտնվող այլընտրանքային տարրերակ, ընտրեցի բանասիրությունը:

Բանասիրությունը հասարակական գիտություն է, որն ուսումնասիրում է լեզվի և գրականության հետ կապված հարցեր:

-Ի՞նչ բարդություններ ունի բանասերի մասնագիտությունը:

- Բանասերը «դատապարտված է» ամրող կյանքում գրեթե կարդալու: Գրականությունը երբեք կանգ չի առնում, քանի որ գրողները զնալով շատանում են, նրանց ստեղծագործությունները՝ ավելանում: Որևէ նոր խոսք ասելուց

առաջ պետք է ուսումնասիրես, թե քեզնից առաջ ով ինչ է ասել այդ թեմայի շուրջ:

- Ի՞նչ հատկանիշներ պետք է ունենա բանասերը ըստ քեզ:

Որպես առաջին նախապայման, բանասերը պետք է հոգեբան լինի, որովհետև գրականությունը պատկերում է կյանքը: Պետք է լինես շատ աշխատասեր և գրեթե շատ կարդաս: Հակառակ դեպքում, չես կարող կոչվել գրականագետ:

Սուսաննա Միկոյան, 12տ.

Հետաքրքիր պատմություններ մարդկանց մասին

Հարցազրույց մորաքրոջ՝ Մարինե Քոչարյանի հետ

Մորաքրույր աշխատում է «Շողակաթ» հեռուստաընկերությունում՝ որպես լրագրող, սցենարիստ և ռեժիսոր:

-Ի՞նչո՞ւ ես ընտրել այս մասնագիտությունը:

- Մանկուց սիրել եմ հետաքրքիր պատմություններ գրել ու պատմել մարդկանց: Բացի այդ, կարծում եմ, որ լրագրող դառնում են այն մարդիկ, ովքեր անտարբեր չեն շրջապատի հանդեպ և սիրում են հայտնվել միշտ նոր միջավայրում:

-Ի՞նչ աշխատանք ես անում «Շողակաթում»:

- Նկարահանում եմ մանկական, երիտասարդական մի շարք հաղորդումներ և ֆիլմեր: Իմ սիրելի գործերը հաշմանդամություն ունեցող մարդկանց մասին են: Ինձ համար կարևոր է նրանց խնդիրների լուսաբանումը: Բացի իմ հիմնական աշխատանքից, ես նաև անկախ աշխատանքներ եմ կատարում: Ես և իմ գործընկեր Սոնա Քոչարյանը վավերագրական ֆիլմ ենք նկարել, մասնակցել ենք «Երիտասարդ վավերագրողներ» մրցույթին, և մեր ֆիլմը ստացել է գլխավոր մրցանակը: Ես շատ հպարտ եմ մեր այս հաղթանակով:

-Իսկ ինչի՞ մասին էր ֆիլմը:

- «Ինչպես անցնել Զիլիզից Զիլիզ» ֆիլմը պատմություն է մի աղջկա մասին, ով ապրում է Զիլիզ

գյուղում՝ Հայաստան-Վրաստան սահմանին: Տարիներ առաջ Զիլիզա, Զանախչի և Աղբյորփի գյուղի բնակիչները միասին են ապրել, եղել են բարեկամ, ընկեր, պարզապես լավ հարևան: Այժմ Հայաստանի կազմում մնացել է միայն Զիլիզան, մնացած բաժանվել են անորոշ մի սահմանով: Լուսինեն այս իրադարձությունների կենտրոնում է, քանի որ բարեկամների մեծ մասն ապրում է Աղբյորփի գյուղում: Սահմանը Լուսինեի մշտական մտահղությունների առարկան է դառնում, և նա որոշում է հայթահարել տարածությունն ու հասնել Աղբյորփի: Ֆիլմն այս ծամփորդության մասին է, որի միջոցով կարելի է կարծիք կազմել այն մասին, թե ինչ է իրականում սահմանը և ինչերի պատճառ այն կարող է լինել:

-Ի՞նչ նոր ծրագրեր ունես:

- Ես ու Սոնա շուտով կակտենք աշխատանքը նոր վավերագրական ֆիլմի վրա: Բացի այդ շարունակում եմ իմ աշխատանքը «Շողակաթ»-ում:

Արթուր Համբարձումյան, 10տ.

Լինել դիրիժոր

**Յարցագրույց Երևանի
Սպենդիարյանի անվան
օպերայի և բալետի
ակադեմիական թատրոնի
դիրիժոր Յարություն
Արզումանյանի հետ**

-Կպատմե՞ք մի փոքր Ձեր մասին:

-Դպրոցական տարիներին սովորել եմ երաժշտական դպրոցում, ջութակի բաժնում, այնուհետև շարունակել եմ հորս՝ Սևակ Արզումանյանի մասնագիտությունը: Նա գրականագետ էր, գրականության դոկտոր պրոֆեսոր, ակադեմիկոս: Քանի որ հայոս շատ էր ուզում, որ ես իր մասնագիտությամբ շարունակեմ, ընդունվեցի համալսարանի բանասիրական ֆակուլտետը: Ավարտեցի գերազանց: Պաշտպանեցի գիտական թեզ Վիյամ Սարոյան թեմայով, բայց միաժամանակ զգացի, որ չեմ կարողանում առանց երաժշտության և ընդունվեցի կոնսերվատորիա: Սկզբում սովորել եմ Արամ Թաթանյանի մոտ, ով ժամանակին մեր օպերայի գիխավոր դիրիժորն էր, այնուհետև՝ Էմին Խաչատրյանի մոտ: Սովետական ժամանակներում նկարահանած բոլոր ֆիլմերի վերջում գրվում էր, որ նվազախմբի դիրիժորը Էմին Խաչատրյանն է: Նրա մոտ սովորել եմ նաև Մոսկվայում, այնուհետև 2000 թվականից ընդունվել եմ աշխատանքի Ա.Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոն, որտեղ հիմնականում դեկավարում եմ իտալական օպերաները, օրինակ՝ «Արիա», «Տրուբադուր», «Տրավիատա»: Իսկ հայկականներից դեկավարում եմ «Ալմաստր», որը գրված է Թումանյանի «Ծմկաբերդի առօլում»-ի հիման վրա: Այժմ համագործակցում եմ Յայաստանի պետական ֆիլհարմոնիկ նվազախմբի հետ, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոմսերվատորիայի դոցենտ եմ, աշխատում եմ նաև Յ.Պարոնյանի անվան երաժշտական կոմեդիայի պետական թատրոնում:

-Դուք նշանավոր բանասերի որդի եք: Ինչպես Ձեր հայրը արձագանքեց մասնագիտության նման փոփոխությանը:

-Սկզբնական շրջանում շատ դժվար էր համակերպվելը, բայց հետո, երբ սկսեց համերգներիս գալ և տեսավ արդյունքը, հասկացավ, որ դա իմն է, և ավելի շատ կողմ եղավ այդ աշխատանքիս, քանի որ նա, թեև երաժշտական կրթություն չուներ, երաժշտություն շատ էր սիրում:

-Ո՞վ Ձեր մեջ մտցրեց սերը դեպի երաժշտությունը:

-Դժվար է ասելիք: Գուցե ծնողներս, որովհետև մայրս դաշնամուրի բաժինն էր ավարտել, բայց կարծում եմ ամենամեծ կարևորությունը ունեցավ ինձ երաժշտական դպրոց տանելը: Ասում եմ՝ բոլոր մարդիկ տաղանդավոր են, պարզաբես պետք է նրանց կրթող մենքը լինի և ցուց տա տաղանջը: Իմ դեպքում դա երաժշտական դպրոցը եղավ:

-Ինչ՝ որոշեցիք դառնալ դիրիժոր:

-Ես զգացի, որ միայն ջութակը քիչ է ինձ համար: Փոքր տարիքում բավարարվում էի, օրինակ, Վիկալիդի «Տարվա եղանակներ»-ը լսելով, հետո զգացի, որ ինչ-որ բան չի հերիքում, և ունեցածս որոշ գումարը, որ տախի էին ինձ դպրոցական նախածաշի համար, հավաքում էի և վիճակին ձայնակավառակներ գնում: Յետո հայտնվեցին ձայներիզները, որոնք շատ բարձր որակի էին, բայց միաժամանակ, շատ թանկ արժեին և հնարավորություն էին տախի նաև ձայնագրելու: Յետո հատնվեցին DVD

player-ները, բայց Յայաստանում դեռ չկային: Եվ իմաս դուք այնքան երջանիկ եք, որ համացանց կա, յօստսե-ը, նման այլ կայքեր, որովհետև ինչ գործ ուգեք, ում կատարմամբ ուգեք, կարող եք գտնել: Եթե այդ հնարավորությունը լիներ մեր ժամանակ, ամեն ինչ ավելի հետ կլիներ:

-Ի՞նչ է իրենից ներկայացնում դիրիժորի մասնագիտությունը:

-Դիրիժորությունը ունի իր այրութենք: Դիրիժորի հիմնական ֆունկցիան պարապելմ է, սովորեցնել միասին նվագել: Դիրիժորը ցույց է տալիս տարրեր գործիքների նախ առաջին, այնուհետև մնացած բոլոր մուտքերը: Ամեն շարժում ունի իր իմաստը: Օրինակ՝ ձեռքի շարժումը դեպի վերև՝ ազդարարում է սկիզբը: Կարևոր է նաև մոտեցումը: Պատկերացրեք՝ մեծ նվագախումբ է նստած, որի յուրաքանչյուր անդամն ունի իր մոտեցումը, և եթե առաջնորդվի դրանով, կատացվի մի քառս: Խորհրդային տարիներին եղել է մի շրջան, երբ մեր նվագախումբը գործել է առանց դիրիժորի, սակայն երկար չի կարողացել այդպես դիմանալ և ձախողվել է: Առանց դիրիժոր կարող է աշխատել միայն կամերային նվագախումբը, որի անդամները քիչ են ավելի: Իտալիայի Արեցո քաղաքում ես տեսել եմ մի եկեղեցի, որտեղ աշխատել է Գվիլոն դե Արեցոն՝ որպես քահանա,

ով ստեղծել է միջնադարյան նոտաները: Եկեղեցու պատերին ուշեց տառերով գրված են այդ նոտաները, որոնք մեր այսօրվա նոտաներից տարբերվում են միայն մի բանով. Դոյլի փոխարեն եղել է ուտ, այսինքն՝ ուտ, ուե, մի, ֆա, սոլ, յա, սի, ուտ: Մնացած բոլորը նույնն է եղել: Մինչ այդ նոտագրությունը Հայաստանում եղել է խագերի միջոցով, որը հիմա այնքան էլ լավ չի վերծանված:

- Դիրիժորական փայտիկը ի՞նչ դեր է կատարում և ի՞նչ տարբերություն կա փայտիկով և առանց փայտիկի դիրիժորության մեջ:

-Ժամանակին դիրիժորական փայտիկները եղել են երկար ու հաստ ձողեր, որոնք դիրիժորը տակտով խփում էր գետնին: Դետո դրանք նեղացան, փոքրացան, դարձան ավելի հարմար: Դիրիժորական փայտիկները սպիտակ են, նպատակը՝ լավ երևալն է, սահոտակը շարժմանը հստակություն է տալիս: Զախ ծեռքով նյուանսներն ու բնույթն են տալիս, իսկ աջով, այսինքն՝ փայտիկով, տակտով են պահում: Եթե լարված չեն դեկապարու, մերզ պահում են իր բնական շարժման մեջ, չեն հոգնում, պարզապես ուրբորում են:

- Եսկ ի՞նչ հատկանիշներ են պետք դիրիժոր լինելու համար:

- Դիրիժորը պետք է դիկտատոր լինի, թելադրող, որ կարողանա մեծ նվազախմբերը դեկապարու: Պետք է կարողանա մարդկանց հետ լեզու գտնել, որովհետև նվազախմբի մեջ յուրաքանչյուրը իրեն կատարյալ է համարում, և բոլորի հետ համաձայնության գալ հաճախ չի լինում: Դիրիժորը պետք է լինի պահանջկոտ և գիտելիքների մեծ պաշար ունենա:

- Ինչպես է որոշվում դիրիժորի լավ կամ վատ մասնագետ լինելը, և ովքե՞ր են աշխարհի հայտնի դիրիժորները:

- Լավ կամ վատ լինելը որոշվում է համերգներով, քանի որ դրանք են աշխատանքի վերջնական արդյունքը: Ծատ հայտնի դիրիժորներից են՝ իտալացի Արտուրո Տուկանին, ով դեկապարել է անգամ իննուն տարեկանում և անձամբ ծանոթ է եղել Վերդիի հետ: Քսաներորդ դարի ամենահայտնի անունը Յերբերտ Ֆոն Կարայանն է, ով ծագումով հովան էր: Նշանավոր է նաև ամերիկացի Լեոպոլտ Ստոկովսկին:

- Եսկ անպայմա՞ն է, որ դիրիժորը

այլ գործիքի էլ տիրապետի:

- Ցանկայի է, որովհետև խորհուրդ տախս որու պետք է իմանաս այդ գործիքի նրբությունները: Ես, օրինակ, եթե լարային գործիքների չտիրապետի, ինձ համար շատ դժվար կլիներ:

-Ինչպե՞ս են տեղի ունենում փորձերը:

- Եթե նվազախմբը կամերային է, փորձերն անցնում են կամերային երաժշտության տանը, եթե սիմֆոնիկ է՝ ֆիլհարմոնիկ դահլիճում, իսկ եթե օպերային ներկայացում է՝ օպերայում: Եթե օպերա է կամ բալետ, նախապատրաստական աշխատանքը շատ մեծ է: Դաշնակահարները պատրաստում են երգերը, երգիչները ահուելի երգեր անգիր են սովորում, ինչպես դերասանները սովորում են իրենց դերի բառերը: Դիրիժորը բեմադրում է, թե ինչպես են երգում, ինչ ինտոնացիայով են պատասխանում, մոտավորապես կատարում է ռեժիսորի դեր: Բայց շարժումները բեմադրում է այլ ռեժիսորը: Այդ պատճառով հաճախ առաջանում են տարածայնություններ: Բայց մեկ է, դիրիժորը հաղթում է, քանի որ նա բեմում է լինում ներկայացման ժամանակ, իսկ ռեժիսորը՝ կովիսներում: Դիրիժորը նաև առանձին պարապում է դաշնակահարի հետ, առանձին՝ երգախմբի հետ, նվազախմբի, հետո դրանք միացնում է իրար: Համերգ է լինում, որի համար մի քանի փորձը

բավարար է, համերգ էլ կա, որին անհրաժեշտ են տասնյակ փորձեր: Փորձեր կան, որոնք կարող են տևել քսան օր, մի քանի ամիս և նույնիսկ կես տարի:

- Մենք երաժիշտների հետ հանդիպումներ նախկինում ունեցել ենք, և նրանք ասել են, որ դասական կոմպոզիտորների ստեղծագործությունները չեն կարելի ներկայացնել այնպես, ինչպես ուզում ես: Ի՞նչ եք կարծում Դուք, ո՞րն է աղավաղումը, ո՞րը՝ մեկնարանումը:

- Շրջանակներ կան, որոնցից դուրս գալ չի կարելի: Անընդունելի է որևէ ստեղծագործությանը ավելացնել ուրիշ նոտաները: Այդպես կստացվի գնչուական ինչ-որ բան, ստեղծագործության ոճը, բնույթը կփոխվի: Բացի այդ՝ պետք է իմանալ, թե ինչ ժամանակաշրջանի գործ են կատարում: Օրինակ՝ ոռմանտիկ շրջանի՝ 19-րդ դարի գործերը, ինչպիսիք են Մենդեսոնի, Շուբենի գործերը, ունեն որոշակի ստանդարտ, որոնց մեջ դու չեն կարող տեմպեր փոխել: Օրինակ՝ Չայկովսկու գործերում մեկ գրվում է արագացում, մեկ՝ դանդաղեցում, և հիմնականում՝ իտալերնով, քանի որ իտալերնը երաժշտական տերմինների համաշխարհյան լեզուն է: Միայն գերմանական գործերում գրվում է գերմաներն, ֆրանսիականում՝ ֆրանսերն: Թատրոնի մեջ Համեստի դերը խաղացել են շատ անգամներ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԻ ԱԿՈՒՄ

տարբեր մարդիկ և յուրաքանչյուրը յուրօվի: «Լինել թե չինել» խոսքերը մեկը կարողում է շշուկով, մյուսը՝ բղավելով: Այդպես է նաև երաժշտության մեջ:

-Ի՞նչ հաճախականությամբ եք համերգներ ունենում:

-Նայած ժամանակ: Լինում է՝ երկու օրը մեկ, լինում է՝ տասը օրը մեկ: Այս ամիս, օրինակ, յոթ համերգ ունեմ:

Հայաստանում այսպես է.

դասական համերգներին գնում են երաժշտները, ցուցահանդեսներին՝ նկարչները, գրքի շնորհանդեսին՝ գրողներն ու հրապարակախոսները, չնայած վերջերս նկատել եմ, որ մեր համերգներին գալիս են ոչ միայն երաժշտներ: Այդ փաստը շատ է ինձ ուրախացնում:

-Ի՞նչ խնդիրներ ունի օպերային նվագախումբը կամ առհասարակ դասական երաժշտությունը:

- Խնդիրներ շատ կան: Ամրոջ աշխարհում դասական երաժշտության առաջին խնդիրը ֆինանսն է: Ենթադրենք մեկը ինչ-որ ապրանք է ստեղծում, վաճառում է և շահույթ է ստանում: Երաժշտության դեպքում այդ վաճառքը տոնսերի տեսքով է: Իսկ Հայաստանի հանրիսատեսը ունի՝ արյուր այնքան հնարավորություն, որ կարողանա վճարել թանկ տոնսերի համար, որպեսզի դու շահույթ ունենաս և դրամից բացի վճարես նվագախմբին: Իհարկե չունի, և խոսքս միայն Հայաստանի մասին չէ:

Տիշու՞մ եք, որ Ազնավորը

Հայաստանում համերգ ունեցավ: Տոնսերի գինը սկսում էր մոտ 17 եվրոյից և հասնում 110 եվրոյի: Ստացված եկամուտը կամ մնաց կազմակերպիչներին, կամ ուղարկվեց բարեգործության: Թվում է՝ թանձ է: Բայց Յոլանդիայում նոյն համերգի տոնսերի գինը սկսում էր 250 եվրոյից և հասնում 700 եվրոյի: Այսինքն՝ վճարումնակալության առումով հանդիսատեսը շատ տարբեր է աշխարհում:

-Մենք գիտենք, որ ԽՄՀՄ-ի տարիներին արգելված էր հեռուստատեսությամբ ռարիզ երաժշտություն մատուցելը: Ինչո՞ւ հիմն էլ այդպես չէ:

-Որովհետև չունենք այդ հարցի շուրջ մտածողներ: Պետական այրերի մեծ մասը հենց ռարիզ է, դա է պատճառը, որ իրենք չեն արգելում: Ես ծեզ չեմ պարտադրում լեկ միայն դասական երաժշտություն, բայց կարող եք լսել ցանկացած ժանր, միայն ոչ դա:

-Կյանքում դիրիժոր լինելը Ձեզ օգնո՞ւմ է:

-Երկի օգնում է լինել ավելի հանգիստ, կենտրոնացած, կազմակերպված: Նախկինում փորձերից առաջ ես մտածում էի, թե ինչից հետո ինչ եմ անելու, ինչպես եմ կազմակերպելու փորձերը, իհմա այդպես չէ: Յիմա դա ինքնըստինքյան ստացվում է, որովհետև փորձ ունեմ: Կյանքում էլ է այդպես. Եթե առաջ մտածում էի, թե ինչպես պետք է մեկ օրվա մեջ հասցնեմ այսինչ բաները,

հիմա չեմ մտածում, եթե պետք է, ուրեմն պիտի անեմ:

-Իսկ զվարձալի դեսպեր լինո՞ւմ են փորձերի ժամանակ:

-Իհարկե: Երկու տարի առաջ «Արդա» օպերայի վերջին տակտի ժամանակ հանկարծ չղիկի ներս մտավ, սկսեց մեկ աջ, մեկ ձախ թռչել: Եթե դա լիներ փորձի ժամանակ, հանդիսատեսի ուսակցիան այլ կիներ, բայց ներկայացման ժամանակ, այդ շատ լարված պահին հանդիսատեսը թքած ունեցավ չղիկի վրա և անհամբերությամբ հետևեց շարունակությանը:

Լեկ եմ նաև, որ մի անգամ Էլվիրա Ուգունյանի համերգին բանվորների պահած կատուն թեմ է դուրս եկել: Էլվիրան իր համար երգում էր, իսկ կատուն չէր հեռանում, շարունակ մլավում էր, և ստացվում էր մի միարձակ գուգերգ:

Մի անգամ «Կարմենի» ներկայացման վերջում, երբ Կարմենը մահանում է, ընկնում է գետնին, շրջագգեստը բարձրանում է: Յանդիսատեսը ծիծաղում է, քանի որ մահացած Կարմենը ուղղում էր իր հագուստը:

-Եղել են արդյոք հայ նշանավոր դիրիժորներ:

-Կարելի է ասել բոլոր ասպարեզներում ունեցել ենք բազում նշանավոր մարդիկ: Այս ասպարեզում նրանք թիւ են եղել: Կարող ենք հիշատակել Օհան Դուրյանին, Կոնստանտին Սարացկին, ով ի դեպ, եղել է կոնսերվատորիայի հիմնադիրը և դասավանդել է վերոհիշյալ դիրիժորներին:

-Եթե հնարավորություն ունենայիք, ուրիշ ի՞նչ մասնագիտություն կրնտրեիք:

-Դժվարանում եմ ասել, քանի որ ինձ երաժշտությունից դուրս չեմ պատկերացնում: Մի ժամանակ մտածում էի՝ թիշկ, կոնկրետ՝ վիրաբույժ, բայց իհմա այդպես չեմ կարծում, որովհետև դա սարսափելի ուժեղ նյարդեր է պահանջում: Վերջերս կարդացի, որ ամենածանր երեք մասնագիտություններն են. առաջինը՝ վիրաբույժ, երկրորդը՝ մեծ քաղաքի տաքսու վարորդ, երրորդը՝ օդաչու:

**Հարցագրույցը գրի առավ՝
Միլենա Խաչիկյանը, 16տ.
Լուսանկարները՝
Լիլիթ Կարապետյանի**

Ապագան գնահատող երիտասարդներին

Կարծում եմ շատ երիտասարդներ են մտահոգվում բարձրագույն կրթություն ստանալու մասին, ինչն այնքան էլ հեշտ չէ, և անհրաժեշտ է հաղթահարել մի շարք խնդիրներ: Ինքս կանգնած եմ նման խնդրի առաջ և ուզում եմ խոսել այդ մասին:

Հայաստանում երիտասարդների մեծամասնությունը ուզում է բուհ ընդունվել և սովորել: Բայց նախ, աշակերտը դպրոցում չի ստանում գիտելիքի այնպիսի պաշար, որով հնարավոր կիներ ընդունվել բուհ և սովորել անվճար: Այստեղ առաջ է քաշվում մասնավոր պարապելու խնդիրը, ինչի հնարավլությունը ոչ բոլոր ընտանիքներն ունեն: Ըստ իս, սա ամենահիմնական պատճառն է, որի արդյունքում երիտասարդները մասնագիտություն ծեռք չեն բերում:

Բացի այդ, կան այլ բազմաթիվ հարցեր, որոնք ուզում են բարձրացնել: Այդպիսիք են, օրինակ, անվճար տեղերի քիչ քանակը, որը նույնպես կրծատում է անվճար սովորելու հավանականությունը: Անվճար սովորելու այլ եղանակներ էլ կան: Օրինակ, ուսանողական վարկերի տրամադրում երիտասարդներին: Սա ողջունելի քայլ է մեր երկրում,

Լուսանկարը՝ Անի Ավագյանի, 15տ

սակայն չի համապատասխանում մերօրյա իրականությանը: Շատերն այսօր իրենց մասնագիտությամբ չեն աշխատում, այս դեպքում արդեն խնդիր է առաջանում՝ ինչպես վճարել վարկը արդեն բուհն ավարտած երիտասարդին:

Այս և այլ խնդիրներն էլ ավելի

են բարդացնում և անհասանելի են դարձնում բարձրագույն կրթությունը, երբ խոսքը վերաբերվում է գյուղաբնակ երիտասարդներին: Գյուղում ապրող երիտասարդը բարձրագույն կրթություն ստանալու նպատակով պետք է տեղափոխվի մայրաքաղաք: Այս դեպքում վերը նշված խնդիրներին գումարվում են նորերը: Նախ, հանրակացարանների բացակայության պատճառով ծնողները պետք է վարձեն բնակարան: Իսկ գյուղատնտեսությամբ զբաղվող մարդը չի կարող վարձել բնակարան, որովհետև չունի կայուն եկամուտ:

Մի խոսքով, ՀՀ կրթական համակարգը շատ է սահմանափակում աշակերտի, դիմորդի և ուսանողի հնարավորություններն ինքնուրույն կայանալու համար:

Կոչ եմ անում բոլոր հասակակիցներիս մտածել այս և այլ խնդիրների մասին և հանդես գալ դրանց լուծման մասին իրենց առաջարկություններով:

Սամվել Մքոյան, 17տ.

Լուսանկարը՝ Թերեզա Քայրապետյանի, 16տ.

Հռոմի օդանավակայանում

Ինքնաթիռը վայրէջք կատարեց: Բոլորը վերցրեցին իրենց իրերը և շարժվեցին դեպի ելքը: Եթի մոտ կանգնած ուղեկցորդուհիները մեզ լսվ օր մաղթեցին, և մենք դուրս եկանք ինքնաթիռից: Քայլում էինք օդանավակայան տանող տերմինալով: Տերմինայի վերջում կանգնած լուրջ դեմքով իտալացին ստուգում էր բոլորի անձնագրերը: Եթի վերցրեց իմը, զարմացած նայեց դրան, հետո՝ ինձ, հետո անձնագրին վրա գրված Հայաստանի Հանրապետություն բառակապակցությանը և ծշտելու համար հարցրեց:

-Որտեղի՞ց եք:

-Հայաստանից, -պատասխանեցի ես:

-Ինչքա՞ն ժամանակ եք մնալու հորոնում:

-Երկու օր, մերը շրջագայություն է:

-Լավ, շնորհակալություն, -ասաց նաև մեկմեց անձնագրիս ինձ: Քայլեցինք առաջ: Մեծ ու դատարկ օդանավակայանում լրություն էր, որը երեմն խախտվում էր մեր ուժնաձայներից: Հետաքրքրված գնում էինք՝ սպասելով մի արտասովոր բանի, որը շուտով երևաց: Հասանք մի դատարկ տարածության, որի երկու կողմերից գնացքներ էին գնում: Զարմացած նայեցինք:

Այստեղ մեր ինքնաթիռի ժողովուրդն էր միայն, անգամ աշխատող չկար: Բարձրացնում եմ գլուխս և տեսնում երկու ցուցանակ, որոնցից մեկն ուղղորդում է դեպի իրերի ստացում, մյուսը՝ տրանսֆեր:

-Այս մի գնացքն է մեզ տանում դեպի

ելք ու անձնագրային հսկողություն,-ասում եմ ես տատիկիս ու պապիկիս քրոջը:

Մեր ինքնաթիռի մոլորված ամբոխին է խառնվում մի այլ ամբոխ՝ ոչ այլքան մոլորված և տեղացներին շատ նման:

-Գնա նրանցից ծշտիր,-ասում է տատիկս:

Մոտենում եմ նրանցից մեկին՝ միջահասակ մի մարդու և ուղղում հարցու: Նա Ժպտում է և պատասխանում, որ ես ճիշտ եմ հասկացել ամեն ինչ: Հայտանակած վերադառնում եմ տեղս: Մոտենում է մի կին և ասում.

-Excuse me, can you help me? Is this train going to passport control?

-Yes, it is,-պատասխանում եմ ես և լսում, թե ինչպես է այդ կիմն իր կողքի կանգնած տղամարդուն ուստեղն թարգմանում իմ ասածը, որից հետո կրկին ասում է ինձ.

-Thank you.

-Պոյալոյնտա,-պատասխանում եմ ես, և բոլորը ծիծաղում են: Յենց այդ ուրախ նոտայի վրա գալիս է

սպասված գնացքը: Նստում ենք և մի քանի րոպե հետո դուրս գալիս աշխատայի մյուս մասում: Այս մասը նոյնպես դատարկ է: Հիմա ցուցանակներն արդեն պարզ ցույց են տալիս անձնագրային հսկողության ձևապարհը: Քայլում ենք մեծ, բայց մնացած հատկանիշներով սպիտական օդանավակայանով և ի վերջո հասնում ենք անձնագրային հսկողություն: Մեր դիմաց մի մեծ լարիինթոս է, որը տանում է անձնագրիր ստուգողի խցիկի մոտ: Լարիինթոսի մոտ կանգնած աշխատողը ուղղորդում է մեզ, ցույց տալով, թե ում որ աշխատողը պիտի սպասարկի: Անցնելով լարիինթոսը, հասնում եմ խցիկին և նայում պատուհանիկից ինձ նայող լուրջ դեմքով կնոջը: Նրան եմ մեկնում անձնագրիս: Ի տարբերություն տերմինայի մոտ կանգնած հտալացու, նրա դեմքի արտահայտությունը չի փոխվում ո՞չ իմ անձնագրից, ո՞չ է Հայաստանի Հանրապետություն գրվածքից: Նա առանց բան ասելու կմիջք է դնում այնտեղ, վերադարձնում ինձ ու ցույց տալիս, թե ինչպես դուրս գամ: Անկախ ինձնից լուրջ դեմքով դուրս եկա, որտեղ ինձ սպասում էին տատիկս և պապիկիս քոյլը: Սկսեցինք քայլել: Մեր գլխավերկի ցուցանակները հաստատում էին, որ մենք գնում ենք դեպի ելք, չնայած որ եթի դուքը դեռ չէր երևում: Մոտ այլքան էլ քայլեցինք, և ի վերջ երևացին եթի դուները: Դուրս եկանք և տեսանք մեզ սպասող կնոջը՝ իրենց գործակալության անվանումը ծեռքի թղթի վրա գրված: Ողջունեցինք նրան և միասին վերջապես դուրս եկանք օդանավակայանից:

-Վերջապես-ս: Բարեն, Հռոմ:

Հռոմի փողոցները

Հասանք հյուրանոց, որտեղ թողնելով մեր իրերը, գնացինք զբունելու: Հռոմում հետաքրքիր և գեղեցիկ է ամեն ինչ՝ թե՛ իին կառույցները, թե՛ եկեղեցիները, թե՛ տները և թե՛ փողոցները: Քայլում էինք փողոցով և զարմացած նայում, թե ինչպես են պահպանվել այդ շատ հին կառույցներն այդքան լավ: Հետաքրքիր էին նաև փողոցում ամեն քայլափոխի հանդիպող տաղանդավոր մարդիկ: Նրանք ամեն ինչ անում էին, որպեսզի մի որոշ գումար վաստակեն, բայց այդ անում էին հետաքրքիր ձևով և մարդկանց զվարժացնելով: Մի անկյունում նվազում էին ջագ, մյուս անկյունում մեխերի վրա նստած մարդը ժպտում էր և ուրախանում, երբ իրեն նկարում էին ու մանրադրամ տախի: Մի փոքր այն կողմ մի հնարամիտ և կարծահասակ մարդ էր, ով կարծես մոլոտֆիլմից լիներ, քանի որ մեջքին կապել էր թմրուկ, դուռ ձողերը միացրել էր իր ոտքերից և ամեն քայլի հետ թմրկահարում էր: Զեռքին ուներ ակորդեոն և դրանք

միասին նվագելով ստանում էր հետաքրքիր մեղեդի: Նրանից ոչ շատ հեռու նկարիչներն էին, ովքեր նկարել էին Հռոմի գեղեցիկ տեսարաններ և վաճառում էին դրանք: Նկարիչներից քիչ այն կողմ կանգնած տղան պարկապղուկ էր նվազում: Կային մի խումբ երիտասարդներ, որոնք ակնոցով և օլիսարկով հետաքրքիր մի բան էին ստացել: Նրանք հագել էին երկար, գունավոր շապիկներ, իրենց գլուխները թաքցրել էին դրանց մեջ և ձողով զիսարկ ու ակնոց էին կապել իրենց մեջքից: Արյունքում ստացվել էին հետաքրքիր անգուխ, բայց ակնոցավոր ու զիսարկավոր հերոսներ: Եվ այդ գեղեցիկ տեսարանների մեջ այդ հետաքրքիր խառնաշփոթ հեքիաթային էր դարձնում քաղաքը և ինձ թվում էր, թե ես ինչ-որ ֆիլմում եմ կամ երազում:

Զենովայում

Ամենասկզբում, երբ պետք է գնայինք Զենովա, և ես այդ քաղաքը իմ մտքում պատկերացնում էի, ինձ թվում էր, որ այնտեղից շատ տպավորություններ

չեմ ունենա, սակայն ես սխալվում էի: Երբ առավոտյան դուրս եկանք Զենովա էքսկուրսիայի, էքսկուրսավարի առաջին խոսքերն էին.

-Զենովայի գեղեցկությունը ներսից է: Եվ իսկապես, սովորական թվացող շենքերի ներսում շատ շքեղ է՝ իսկական ոսկուց դետալներ են, և պատերն ու առաստաղները ծեղորվ են նկարագրդված, որը մեզ հասել է շատ հին ժամանակներից: Դրանց մի մասն արդեն մաշված են, սակայն չեն կորցնում իրենց գեղեցկությունը: Այնտեղ կար մի զարմանալի բան ևս. ժամանակին, երբ այնտեղ ապերել են արքաները, իրենց դրյակների պատշգամբները միացրել են իրար, որպեսզի իրար հյուր գնան, և մարդկանցից ոչ ոք իրենց չտեսնի: Մենք տեսանք իրենց դրյակներից մեկը, որն այժմ թանգարան է, և մեր էքսկուրսավարը խորհուրդ տվեց ազատ ժամանակ այցելել այն: Էքսկուրսիայից հետո որոշեցինք գնալ: Ներս մտա և մոլորվեցի, քանի որ տոմսարկող չգտա: Կանգնած իտալացի պապիկը մոտեցավ.

-Ինչո՞վ կարող եմ օգնել:

-Որտեղից կարող ենք գնել տոմսերը:

-Ի՞նչ տոմսեր:

-Ժանգարանի:

Պապիկը ժպտաց և պատասխանեց.

-Սա համալսարան է:

Ես ծիծաղեցի, շնորհակալություն հայտնեցի ու դուրս եկա համալսարանից, որն իր կառուցվածքով շատ նման էր դրյակթանգարանին: Մի քիչ էլ քայլեցինք ու հասանք իրական դրյակին:

Գնեցինք տոմսերն ու բարձրացանք վերև: Տեսանք թագավորական

հյուրատենյակները, ննջասենյակները, հանգստի սենյակները, անգամ նրա զարդ, որի վրա դրված էր թագը:

Մենք նաև դուրս եկանք պատշգամբ

և տեսանք, թե ինչպես են դրանք

միացված մյուս շինությունների

պատշգամբներին: Դրանից հետո

մենք գնացինք երեք հարկանի

ակվարիում, որն ամենախոշորն

է Եվրոպայում: Մենք տեսանք

է՛լ դելֆինների, է՛լ փոկերի, է՛լ

ամենատաքեր գույների ու չափսերի

ձկների, կրիաների, գորտերի,

մողեսների ու անգամ պինգվինների:

Ինձ անհետաքրքիր թվացող

Զենովան իրականում շատ գեղեցիկ,

հետաքրքիր ու տպավորիչ քաղաք էր:

Վենետիկում

Երբ պետք է գնայինք Վենետիկ, ես մտքում պատկերացնում էի, թե ինչպիսին կլինի այս: Ինչքան էլ ես վառ երևակայություն ունեմ, իրականությունն ավելի շքեղ էր ու տպավորիչ: Արտաստվոր էր ամեն ինչ՝ թե այն, որ փողոցներն այնտեղ ջրանցքներ են, թե այն, որ նրանց միակ տրանսպորտը նավակներն են, որոնցից մեկը տաքսին էր, մյուսը՝ շտապ օգնությունը, հաջորդը՝ ոստիկանությունը, իսկ գոնդոլները յուրահատուկ և անմոռանայի էին: Մենք սկզբում գնացինք մոտորանավակով և տեսանք գլխավոր շինությունները և քաղաքի ընդհանուր տեսքը: Յետո նստեցինք գոնդոլները: Գոնդոլներով գրոսնելը մի հեթիարային բան էր: Մենք լողում էինք Վենետիկի շատ նեղ փողոցներով, զարմացած նայում տներին, որոնք նույնպես լողում էին, դրանց թաց պատերին, որոնք ցույց էին տալիս, թե վերջին անգամ ջուրն ինչքան էր բարձրացել: Ես զարմացած մտածում էի, թե ինչպես են կարողանում մարդիկ ապրել այդպիսի պայմաններում, քանի որ ջուրը մեկ բարձրանում է, մեկ իշնում, այն անկանխատեսելի է:

Յետո պատկերացրեցի այդ տներից մեկում մի դեպք: Ասենք, նստած են ընտանիքով և հանկարծ զգում են, որ պատերը խոնավանում են: Նրանք բարձրանում են վերևի հարկ՝ կանչելով բոլորին և մնում այնտեղ այնքան, մինչև ջուրը իշնի: Ես այդ ամենը պատկերացրեցի և հասկացա, որ ինչքան էլ Վենետիկը

հեթիարային և գեղեցիկ է, ես այնտեղ չեմ ապրի: Ամեն տան դիմաց կա ծող, որից կապած է բնակիչների նավակը:

Տների պատերից դեպի փողոց կախված են լուսակիրներ, որոնք ուղղորդում են նավակներին:

Վենետիկը կարծես ջրային հեթիար լիներ:

Ֆլորենցիայում

Իտալիայի բոլոր քաղաքներն էլ գեղեցիկ են և բոլորն էլ ունեն իրենց պատմությունը: Տպավորիչ էր նաև Ֆլորենցիան: Շքեղ ու գեղեցիկ էին Ֆլորենցիայի կառույցները: Մենք գրոսնեցինք

**Սյուրենը և լուսանկարները՝
Անի Զիլավյանի, 15տ.**

Ֆլորենցիայի մարդաշատ փողոցներով, նստեցինք Սինյորիի իրապարակում, որտեղ գնվում են Դավթի և Ջերոմովեսի արձանները, Նեպոտունի շատրվանը: Կա նաև թանգարան թաց երկնքի տակ, որտեղ կան բազմաթիվ արձաններ, որոնք մարմնավորում են անտիկ առասպելական հերոսների: Մենք գնացինք Ուֆիջի պատկերասրահ: Պատկերասրահը շատ մեծ էր:

Այնտեղ ներկայացված էին այնպիսի հեղինակների գլուխգործոցներ, ինչպիսիք են Լեոնարդո դա Վինչին, Միքելանջելոն, Ռաֆայելը, Բոտչելին, Կարավաջոն, Ռեմբրանդտը, Վելասկեսը, Գոյան և այլք: Նայելով այդ նկարներին, զարմանում էի, թե ինչպես են դրանք հասել մեզ, և այն էլ այդքան վառ գույններով: Զարմացնում է նաև այն, որ դրանք շատ իրական են, դետալները մանրամասն են արված, իսկ հագուստների կտորները կարծես իրական լինեն, և թվում է, եթե կանես, ապա կզգաս դրանք: Պատկերասրահից հետո երկար գրունեցինք: Այնտեղ կար մի վարագի արձան: Նրա բերանից ջուր էր հոսում, և ըստ լեգենդի, եթե երազանք պահես, հետո մանրադրամ դնես բերանին, և ջուրը տանի ու զցի մանրադրամդ ներքի փոսը, ապա երազանքդ կկատարվի: Ես էլ փորձեցի, և իմանալով, որ երազանքը կկատարվի, ուրախ քայլեցի դեպի ավտոբուսը:

Յովինար

Ես Յովինար եմ, 12 տարեկան եմ, Սիրիայից եմ՝ Հալեպից: Սիրում եմ բասկետբոլ խաղալ, ֆուտբոլ և սիրում եմ կիթառ նվագել: Գնում եմ թիվ 60 դպրոց, անզինեն եմ սիրում, որուերեն չեմ հասկանում և կենդանիներից սիրում եմ շուն:

Մենք Սիրիայից եկանք, որովհետև հոն պատերազմ էր: Երբ առաջին անգամ Հայաստան մտա, ուրախ էի: Արդեն իմ տատիկս ու պապիկս հոս էին, հրաքույրս էլ, իրենց շատ կարոտցել էի: Հայաստանում շատ հետաքրքիր էր հրապարակը, մետրոն, որովհետև հոն մետրո չունինք: Առաջին անգամ երբ դպրոց գնացինք, շատ դժվար էր, որովհետև չէի հասկանում լեզուն, բայց որ ունեցա ընկերներ, սկսեցի սիրել և հիմա ոչ մի դժվարություն չունեմ:

Յովինար Յովիաննեսյան, 12տ.

Զուլալ

Իմ անունը Զուլալ է: Ես ծնվել եմ Սիրիայում: Ես հիմգ տարեկան էի, երբ սկսվեց պատերազմը: Ես դպրոցում էի, երբ սկսվեց պատերազմը, ես ուսուցչուները մեզ տվեցին տասը օր արձակուրող: Երեք տարի անցավ, հրաքույրս հրավիրեց Երևան իր հարսանիքին: Բայց մենք չկարողացանք գալ, քանի որ օդակայանը փակ էր: Երկու շաբաթ անց օդակայանը բացվել էր, և մենք եկանք Երևան: Առաջին օրը քերայրում մեզ որոշեց տանիլ խաղավայր: Ես երբ գնացի դպրոց, շատ-շատ դժվարանում էի իրենց հետ խստել: Ես դժվարանում էի նրանց ուղղագրությունը իմանալ: Ես այստեղ դժվարանում էի գրել մայրենի, գրել ձախից աջ, քանի որ արաբերեն գրում էինք աջից ձախ, և ես դրան վարժ էի: Արդեն մեկ տարի անցել է, վարժվել եմ: Ընկերներս Սիրիայի ընկերներիս պես են, մեկը՝ շատախոս, մեկը՝ ծովյլիկ, մեկը՝ կովարար, մեկը՝ գերազանցիկ, մեկը՝ խենթուկ:

Զուլալ Յովիաննեսյան, 9տ.

Վրեժ

Ես Վրեժն եմ: Ես տասը տարեկան եմ: Սպորտեն կսիրեմ բասկետբոլ: Երեք տարի բասկետբոլ խաղեցեր եմ: Կենդանիներեն կսիրեմ շուն: Ես վեց հատ շուն ունեմ՝ Հալեպում: Ես կերթամ համար 60 դպրոց: Ես երկու եղբայր ունիմ. մեկը 19 տարեկան է, մյուսը՝ 21:

Սիրիան շատ բարի երկիր է: Յոն շատ ընկերներ ունեի, բայց որ եկա հոս, շատ բան փոխվեց՝ հոս տեղի վարքը, ընկերները, տղաները: Երբ մենք Սիրիայից եկանք հոս, մենք իինգ հոգով էինք: Տուն վարձեցինք հոս տեղը և մեկ տարի ապրեցանք: Իմ պապիկը վեց տարի առաջ տուն էր գնել: Մեկ ամիս ընտանիքով ապրեցանք, հետո հորեղբորս ընտանիքը եկավ: Եվ մենք եղանք ինը հոգի: Արդեն երեք տարի եղավ, որ մենք Հայաստանի մեջ ենք: Ես կարոտցել եմ Սիրիայի իմ շներին, կարոտցել եմ իմ հարսաններին, իմ տունը, իմ ընկերներին, բայց ամենաշատը՝ վերջին երկուսը: Երբեմն կիշեմ իմ գնդակը, իմ հեծիկը:

Վրեժ Քիլեմյան, 10տ.

Լուսանկարը՝ Հրաչ Արգումանյանի, 12տ.

Ինչը կփոխեի Կապանում

Առաջնահերթ կիետնեի քաղաքի մաքրությանը, քանի որ շատ փոշով է, ու ամենուր աղբ կա թափված: Քաղաքի բոլոր ծառերը կմշակեի: Ծառերը մեծ են և չորանում են, քանի որ չեն ստանում անհրաժեշտ խնամք, չեն ջրվում, չորացած մասերը չեն հեռացվում: Նաև կրաքեկարգեի ձանապարհները:

Գոհար Հայրապետովա

Եթե ես հնարավորություն ունենայի ինչ-որ քան փոխելու, այնպես կանեի, որ ողջ տարին մեր համայնքը մաքուր լիներ: Գումարով կապահովեի որդերին և անապահով մարդկանց: Կրացեի խաղահրապարակներ, շենքեր կվառուցեի, կասխալուապատի ձանապարհները: Աշխատատեղեր կրացեի: Կավելացնեի մեր քաղաքի ծառերի քանակը: Կրացեի իիվանդանցներ, որտեղ անապահով մարդիկ անվճար կբուժվեին:

Էղգար Գրիգորյան

Կցանկանայի Կապանում բացել աշխատատեղեր, որոնք ԽՍՀՄ-ի փլուզումից հետո չեն գործել: Դե, եթե աշխատատեղեր լինեն, կկանխվի արտագաղթը:

Սոկրատ Մկրտչյան

Կուզեի փոխել մարդկանց տրամադրությունը, որ նրանք ուրախ լինեն, ժպտան: Կապանում պակասում է ժպիտը:

Կապանում փոխելու շատ բան կա: Պետք է, որ մարդիկ Կապանում ավելի բարի լինեն, չնայած, այդ ամենը զայիս է մարդու սոցիալական վիճակից, քանի որ բոլորն այսօր մտահոգված են մի հարցով, թե ինչպես օրվա հաց վաստակեն:

Արա Հարությունյան

Կցանկայի վերացնել որսորդությունը: Որսորդությամբ զրավող մարդիկ չեն մտածում, որ այդ կենդանին մեղք է, չարժի հածույթի համար կենդանուն վերացնել:

Արմինե Յովհաննիսյան

Կապանում կան մարդիկ, որոնք անտարբեր են ու գրեթե ոչ մի բանի ուշարրություն չեն դարձնում, չեն մասնակցում միջոցառումների: Պատճառաբանում են, որ ժամանակը չի հերիքում: Ես կվերանորոգեի Կապանի ավերված ամրոցները՝ Երիցվանքը, Բաղաբերող և գյուղերի եկեղեցիները: Գյուղերում եկեղեցիների մեծ մասը գտնվում է շատ վատ վիճակում, և պահանջվում է երկարատև վերանորոգման աշխատանք:

Հրաչ Արգումանյան

Առաջին հերթին կփոխեի գյուղապետարանի շենքը և կվերանորոգեի կողքի գրադարանը: Վերանորոգելուց հետո գրադարանի գրքերը կավելացնեի և կիարստացնեի մարդկանց բառապաշարը: Համայնքի ծանապարհները կվերանորոգեի, դպրոցը և ջեռուցմանը կապահովեի համայնքը: Դպրոցը կապահովեի համակարգիչներով: Գյուղապետարանին համակարգիչներ կտրամադրեի, որ յուրաքանչյուրը իր համակարգիչն ունենար: Ջուրը ֆիլտրացած վիճակում կրածանեի մարդկանց, որ զերծ մնան հիվանդություններից: Իսկ համայնքի մոտ գտնվող պոչամբարի մոտ ինչ-որ սարք կտեղադրեի, որ այն չվնասեր համայնքին:

Նունե Սարգսյան

Մեր քաղաքը խորհրդային ժամանակների քաղաքի տեսք ունի, իսկ ես կկառուցեի ժամանակակից շենքեր: Իսկ մյուս խնդիրը մարդկանց աղքատությունն է: Շատ ընտանիքների հայրեր գնում են արտերկիր՝ աշխատելու, որ կարողանան պահել իրենց ընտանիքները: Եթե այս խնդիրները չլինեն, իմ քաղաքը իդեալական կլիներ:

Ալեքսան Զհանգիրյան

Կապանում առաջին հերթին կփոխել մարդկանց վերաբերմունքը բնության նկատմամբ: Բնակչության ծննդանունը անխնա ծնով պոկում են ծառի ծյուղերը, ծաղիկները: Ցանկանում եմ այլև չտեսնել քաղաքի աղտոտված վիճակը: Փողոցը մաքրողները քիչ են, իսկ մարդիկ աղբը թափում են փողոցներում:

Մարիամ Հարությունյան

Ես կփոխել աղբամանները: Դրանք ավելի հաճախ մաքրել կտայի: Երկրորդ բանը, որ կցանկանայի փոխել, դա դպրոցների ջեռուցումն է: Երրորդը՝ մարդկանց վերաբերմունքը շրջապատի նկատմամբ: Սակայն գիտակցում եմ, որ գրեթե անհնար բան եմ ցանկանում:

Արինե Մինասյան

Համայնքի գրադարանը գտնվում է շատ վատ վիճակում, տեղը շատ փոքր է: Ակումբի բեմը քանդված է, կցանկանայի այն վերանորոգել, որ երիտասարդները գյուղում զբաղմունք ունենան: Դպրոցը պետք է ամբողջությամբ վերանորոգել: Շատ կցանկանայի, որ մեր համայնքում մանկապարտեզ լիներ: Գյուղում փոքր երեխաները շատ են, կան նաև ընտանիքներ, որոնք հնարավորություն չունեն իրենց երեխային հեռու մանկապարտեզ ուղարկելու:

Մերի Գրիգորյան

Մեր գյուղի գրադարանն էլ վերանորոգման կարիք ունի: Կփոխել նաև ակումբի շենքը, որը նոյնպես վերանորոգման կարիք ունի: Դպրոցին կտրամադրեի ավտոմատներ, որ երեխաները կարողանան դրանք քանդել ու հավաքել: Մեր կապան քաղաքն ունի շատ խնդիրներ: Ես կվերանորոգել հիվանդանոցը, որովհետ շատ վատ վիճակում է գտնվում:

Քնարիկ Զաքարյան

Կասֆալտապատեի ձանապարհները, կվերանորոգել եւեղեցու տանիքը, կրացել աշխատատեղեր: Այս ամենն անելուց հետո նոր կմտածել մնացած մանր խնդիրների մասին:

Արտյոմ Ղազարյան

Կվերանորոգել Կապանի հիվանդանոցը, որը շատ վատ վիճակում է:

Կապանում կան գրիված ազատամարտիկների շատ ընտանիքներ, որոնք անապահով վիճակում են գտնվում: Կապանում ջուրը աղտոտված է, այդ իսկ պատճառով առաջանում են հիվանդություններ: Բայց այս ամենի հետ մեկտեղ ես շատ եմ սիրում Կապանը և չեմ պատկերացնում կյանքս առանց Կապանի:

Նարե Ղավթյան

Ես կցանկանայի բարելավել մեր բակի լուսավորությունը և բարեկարգել բակը: Պետք է կազմակերպվեն մի շարք միջոցառումներ, որոնք դուր կգան մարդկանց: Իսկ ամենակարևորը կվերանորոգել շենքերի տանիքները, որոնք գտնվում են վթարային վիճակում:

Եվա Գրիգորյան

Նախնառաջ, Շինարարների թաղամասի աստիճանները կփոխել ժողանուղով, որպեսզի տարեցները այդքան աստիճան ոտքով չբարձրանան: Այնուհետև կվերանորոգել գյուղամիջյան ձանապարհները: Հետո կսեղնեի մի կազմակերպություն, որը հոգ կտաներ որը և անապահով երեխաների մասին:

Ալվարդ Փարսադանյան

Ըստ իս' փոփոխությունները միշտ էլ գրավիչ են: Գրադարանները կդարձնեն գրադարան-սրճարաններ և կտեղադրեն հարմարավետ կահույք՝ ընթերցանության համար: Կավելացնեն կինոթատրոններ, թատրոններ, խաղացանկը ավելի հետաքրքիր կդարձնեն: Շատ երիտասարդներ ազատ ժամանակը անցկացնում են համակարգչի առաջ, բայց եթե ավելի հետաքրքիր ներկայացներ լինեն, ինձ թվում է, որ ավելի շատ թատրոն կգնան: Սահադաշտ կկառուցեն: Կկառուցեն պահծոնների գործարաններ, որ Կապանի մթերքը մինչև Երևան հասնելը չփառական է, այս կերպ կավելանային նաև աշխատատեղեր: Կապան-Երևան երթուղային տարսիները կփոխեն ինքնաթիռների հետ. չէ որ մի ժամանակ կա:

Նարե Խաչատրյան

Լուսանկարը՝ Ամի Շահնազարյանի, 13տ.

Լուսանկարը՝ Հռիփսիմե Եղիազարյանի

Խաղատանը

Փոքր հասակից գիտեի, որ պապս առավիտյան գնում է տնից և միայն կեսօրից հետո տուն գալիս: Այն ժամանակ կարծում էի, թե պապս աշխատանքի է գնում, բայց երբ մեծացա, հասկացա, որ ամենին էլ այդպես չէ: Ակսեցի հարցուիդը ամել, և պարզեց, որ... Պապս գնում էր խաղատում: Զկարծեք, թե մերօրյա խաղատների մասին է խոսքը: Մեր գյուղինը մի հնամաշ կառույց է, որտեղ հավաքվում են բացառապես ծեր տղամարդիկ ու կազմակերպում տարատեսակ «առաջնություններ»: Օրինակ՝ պապս ամենալավ նարդի խաղացողն է: Սրամից զատ, նա ամենածերն է, բայց արտաքինով՝ երիտասարդներից մեկը: Զկա օր, որ պապս «ներկա» չստանա:

Սակայն տարիներն անցնում են, և պապս կորցնում է իր հին ու ամենալավ ընկերներին: Մեկ տարի առաջ նա կորցրեց վերջին ընկերոջը: Այդ օրերին նրա հետ խոսելն անհնար էր: Բայց դե ինչ արած, կյանքն այդպիսին է, այն պետք է ընդունել և՝ լավ, և՝ վատ կողմերով:

Մի օր էլ որոշեցի գնալ և աչքովս

տեսել, թե նա ինչ է անում այնտեղ: Եվ այսպես, ես «խաղատան» եմ. պապս ընկերոջ՝ Ռազմիկ պապիկի հետ թղթախաղ է խաղում, կողը նստած Արամայիս պապը քաղաքականությունից է խոսում և քննադատում քաղաքական գործիչներին. «Սադին պիտի քշել Մագաղան, Վորկուտա...», - պարբերաբար ասում է նա: Արտեմ պապը նյարդայնացած նարդի է խաղում (հավանաբար պարտվում է), Կազդեն պապն էլ, վառարանի կողը նստած, ծխամորքը մաքրելով, հեռուստացույց է դիտում:

Վաղը նրանք նորից կցան «խաղատուն», որ ծերանոց են անվանում, ինչպես նաև մյուս օրը, դրան հաջորդող օրը՝ առանց շարաթ-կիրակի հաշվի առնելու ու կշարունակեն նորություններով փոխանակվել՝ ովք է եկել, ովք՝ գնացել, իսկ ովք մահացել: Նրանք ներկա են ստանում ամեն օր՝ դարձնելով այն կյանքի օրենք, ու հենց այդ օրենքին ենթարկվելով՝ մի օր նրանցից մեկը չի մասնակցի «համընդհանուր» քննարկմանը:

Սուրեն Կարապետյան, 15տ.

Մեծերի նման փոքրերը

Ինչքան հետաքրքիր է, չէ՞ որ մարդիկ ինչքան էլ յուրահատուկ լինեն, փորձում են ինչ-որ բանով նմանվել դիմացինին, նմանակել նրա արածները կամ ասածները: Օրինակ, փոքր երեխաները փորձում են ասել բաներ, որ լսել են մեծերից: Մեր թաղամասում հաճախ մի մարդ է գալիս և կաթ է վաճառում՝ անընդհատ բացականչելով. «Մա~լա~կո~, մա~լա~կո~»: Իսկ դրանից հետո հաճախ լսում եմ, թե ինչպես երեխաները դրսում խաղալիս, կրկնելով նրա խոսքերը, կանչում են. «Մա~լա~կո~, մա~լա~կո~»: Կամ հաճախ ենք հանդիպում այնպիսի փոքր երեխաների, որոնք հարդարվում են իրենց մայրիկների շպարման պարագաներով կամ հագնում են նրանց բարձրակրունկ կոշիկները՝ ցանկանալով ցույց տալ, թե իրենք մեծ են: Յուրաքանչյուր երեխայի համար իդեալ է հանդիսանում իր ծնողը, և ամեն մեկը ցանկանում է մեծանալով նմանվել նրան: Մի անգամ քեռուս որդուն հարցրեցի, թե ինչ է ուզում դառնալ, երբ մեծանա, նա պատասխանեց. «Պապա»: Ես մտածեցի՝ քերիս ամեն ինչ պիտի անի, որ կատարյալ հայրիկ լինի, քանի որ որդին ցանկանում է իրեն նմանվել:

Հռիփսիմե Եղիազարյան

Լուսանկարը՝ Շուշան Չարությունյանի

Ստալինը և մենք (Խին-խին պաներ. մաս 3)

Իրականում պատմություն ստեղծողը ժողովուրդն է: Ու միայն ինքը կարող է տալ տվյալ ժամանակաշրջանի կամ պատմական կերպարի գնահատականը:

Այսօր ներկայացնում եմ ստալինյան պատմությունների շարք՝ պապիս մեկնաբանությամբ՝ դրան ամենաժողովուրդը: Պատմություններ Ստալինի մասին, ում մասին «անտարի մեզ մենակ քելիր, չիր կանա վատ պան ասիր, քյորվիր: Մեկըն կլսեր, կտանին կաքսորին: Խառննիսի վախտ, որ մեքավորըն հառջի բաժակըն հայր Ստալինի կենացըն չխմեր, կպօնին կտանին: Վայ ընդուն, ում տան վերի կլսի պատից Ստալինի նկարըն կախուկ չըներ. կամ մեզ քիչ ձմրուկը ըլներ. աքսոր կամ գնդակահարություն...»:

Մի խոսքով, Ստալինը և մենք՝ ես, պապիկը, Զարդոյ Թեղամը, բրիգադիր Սերոժը, Փնոյ Սպարտակը և մնացածը...

«Այսքան ուրախ կյանքը մեր, ընկեր Ստալինն է տվել...»

...Ցուրտ, մուր տարիներն ին... Քրօնտ, խին տելեգրեյկով, պենջով, պրծուկ չարոխներով, փետից գրիչ, թելով կապուկ ծեր, դե էն վախտ գրիչ չկար, թելով կապում ինք, որ չփոթներ ընգներ, ճրագի վրեն թանաք ինք սարքում, էթում ինք դրբոց: Սե խատ փետի փետ ինք դրե, ցան ինք տանում, վառում: Օրը մեկս դնում ինք կյոթերի արանք, տանում ինք, վառում: Տո,

կյոթ ե՞րբ կար էն վախտ: Մե էրկու խատ ծղուկ-մղուկ թուլյա ին էին...

Յենց դասառուն կյալուներ դասարան, հմեն կըսսկվին: Ժանետա էլիբեկյան, ոնդամալցի էր: Ասում էր. «Բա՛րն ծեզ, երեխաներ»: Կասինք. «Բաաաա՝ ին Ձեզ: Փա՛՛ ոք ԸՆԳԵՐ ՍՏԱԼԻՆԻՆԻՆ»: Կասեր. «Մեր առաջին դասըն երգի դաս ա»: Ցուրտ, սոված, ծեռներս կապտեր, բայց. ...Այսքան ուրախ կյանքը մեր, Ընկեր Ստալինն է տվել, Զան Ստալին, Զան Ստալին, Զանս քեզ դուրբան, Ստալին...

Ես Ստալինից վատ պան ե՞րբ եմ տեսե...

Պապիկս շարունակում էր ինձ պատմել ստալինյան պատմությունների իր շարքը, երբ հանկարծ դուռը բացվեց ու ներս մտավ մեր հարևան Վարդուշը:

-Վայ, բա՛րև, Վարդուշ քուրիկ: Ինչ լավ ա էկար, - ասացի ես ուրախացած, - Վարդու՛շ քուրիկ, կարո՞ղ ա Ստալինի մասին տատիկիցդ կամ պապիկիցդ մի բան լսած լինես, մի բան էլ դու պատմես՝ գրեմ:

-Ստալինի՞-, - շփոթվեց հանկարծ մեր հարևանութին, - սե բան էլ չգիտեմ: Ինտերնետով, որ կանչես, չի՞ գա:

-Վարդու՛շ ջան, - մեզ մտավ պապս, - կամպուտըրըն ըտենց պաներ չի գիդի: Ամենակարևոր պաներըն կամպուտըրը չես հիմնա:

-Դե, ասենք լավ մարդ ա եղել, վատ մարդ ա եղել... - սկսեցի բացատրել ես:

- Հա, - վախեցած ու խուսափողական սկսեց գրուցակիցս: Կարծես նրա մեզ արթնացավ գեներով փոխանցված ստալինյան վախս:

- Ասում էր՝ լավ մարդ ա: Ճիշտ չե՞մ ասում, Վարազ ծածա:

- Էտ իմա՞լ էր լավ մարդ, - բարկացավ մի պահ պապս, - Հա կասեն՝ խա: Չուրի մըկա փորս սովատութեն կմրմռա:

- Դե, էն վախտ չկար, կոհվ էր, Վարազ ծածա:

- Ի՞նչ կոհվ, է... Ընչի՞ն, որ ես էրկու խատ կով պախեմ, իրա աշկըն կիսանե՞մ: Մե խատ կովից ավել չին թողէ պախին: Ես էր՝ կպախիմ, կչարչովիմ: Խո իրան նեղություն չի՞ն տե: Իմա՞լ էր կյովին Ստալինին: Երգին կապե վրեն: Նոր տարվան կերգին.

Հայր Ստալին, թանկագին, Մեր առաջնորդ, մեր անգին, Ամեն մեկիս մի նվեր,

Ընկեր Ստալինն է տվել...

- Ես Ստալինից վատ պան Ե՞րբ եմ տեսել, - վերջացրեց մեր հարևանութին՝ հավատարիմ մնալով ստալինյան գաղափարախոսությանը:

...Բացի Բաղրամյանից

- Են ժամանակ հմեն կվախենին Ստալինից, բացի Բաղրամյանից: Մենակ էնի չէր վախենե մոտըն մըտներ: Կասեն՝ մե օր Ստալինը ժովող ա կամի, հմեն գեներալների ծրագիրներըն կիշկա, չի խավնի: Կասի. «Կացեք, փոխեք»: Բաղրամյանը կմտնի մոտ, էլի նոյն ծրագիրըն կիսամի, կըտնի սեղանին: Ստալին կասի. «Ընչի՞ չես փոխե՞»: Կասի. «Ես իմ ծրագրի վրեն վստահ եմ: Զեմ փոխե, վերց»: Ստալին կվերու կասի. «Մոլոդեց, արյան», կյոյվա, էլի: Բա, ըտուն Բաղրամյան կասեն:

Ընգեր ՍՏԱԼԻՆՆ Էլ մեռավ...

- Ճոշ մարդեր խառնված ին հիրար, լաց էր կըտնին. ընգեր Ստալինը մեռեր էր: Ով չի լաց ըլներ, տանին պոնին: Ասեյ՝ ո՞վ պջոներ... էլ Ստալին չկար: Էն խին վախըն էր վլրներըն: Լենինի նախան մարդըն մեռավ, ըսկի լաց չելան վրեն: Կասին՝ Բերիան ա Ստալինին թույնե: Եսիմ, կասին՝ հինքն ա թույնե, թե կնիկն ա թույնե. չեմ գիդե: Երգ ին կապե, կասին.

Էշի կաշկեն գալիս ա, Բերիան մեջըն լալիս ա: Մի՛ լաց, դավաճան Բերիա, Յիմի մահըդ գալիս ա:

Յընգեր Ստալինից հետո վեց ամիս Մալենկոն թագավոր կայնավ: Ստալինի վախտ մե կովից հավել պան չիր կանա պախտ: Յանցագործ պան էր: Մալենկոն էկավ, հարկերըն վերացրեց, յուրի մթերում վերացրեց, ծվի մթերում վերացրեց, հմեն վերացրեց: Ասեց՝ իրավունք կա քըսան ոչխար, էրկու կով պախել: Ժողովուրդն կյովեր, կյովեր, Մալենկոյ: Ստալինի երգերըն սաղ մոռացվան, կընացին: Ուրիշ երգ էր կերգին.

Քըսան ոչխար, էրկու կով Կեցցե ընկեր Մալենկոն...

Շուշան Յարությունյան

Աշնան կտավը

Աշնան լիաթոք արտաշունչը գունազարդել է բնության դրախտը: Վերսից գահավիժող ջրվեժները ավելի գեղեցիկ են դարձնում եղանակի գունագեղ պատկերը: Երկնիք անափ կապուտը ջերմ գրկել է չքնաղագեղ ու դրախտային կտավը:

Մտովի հոգիս շրջում է եղենային պատկերի անեղոյ գեղեցկության մեջ ու յուրաքանչյուր տերսից մի գոյսն է վերցնում ու դնում է գրպանը, անհաջ խմում ջրվեժների ու աղբյուրների կենսատու ջրերից, որ ինքն էլ դառնա գեղատեսիլ պատկերի մի մասը: Աչքերը հառած՝ կլանում է երփներանց գոյսների հիանայի խաղը: Մերկ ոտքերն ընկղմում է սառնորակ ջրերի մեջ: Ու խաղաղության կապուտը շոյելով նրա ճերմակ ոտքերը, կանչում է դեպի իր ակունքները, և ոտքերով գտում նրա սրտի զարկերը, որոնք գնալով ավելի ուժգին են դառնում: Դրախտային պատկերը գիրկն էր առել ինձ: Մերմ զեփյուղը ծառից մի տերև էր պոկել ու պարում էր, գրկում նրա գունազարդ մարմինն ու պտուստներ տալիս:

Հասած ու կարմրած մասուրները թփից պոկելով ընկնում ու խառնվում էին ջրվեժների կապտաթռուշ ջրերին ու կարմիրով ներկում:

Ամպերը հավաքվեցին ու անձրև մաղեցին երանության վրա: Կարծեն

Լուսանկարը՝ Լուսինե Սարիբեկյանի, 15տ.

թարմության շունչը սփռվեց ամենուրեք: Անձրևի յուրաքանչյուր կաթիլ իր տեղն էր գտնում կտավի վրա. մեկը տերևի ծայրին էր կանգնում, մյուսը մասուրի այտն էր խուտուտ տալիս, մի քանիսն էլ խանդվում էին ջրերին ու շոտապում հեռուներ: Հետզիետե անձրևն ուժեղացավ ու մաքրեց կտավի փոշին:

Անձրևից հետո երևաց ծիածանի երփներանց գունապնակը, որը կարծեն գունավոր թելերից հյուսված պարան լիներ, և բնությունը թռչում էր վրայով:

Էյանորա Բայյան, գ.Կալավան Շթուցուր

-Յայրիկ, կպատմե՞ս քո ծննդավայրի մասին:

-Ծննդավայրս Գեղարքունիքի մարզի գյուղը թթուցուն է:

-Իսկ ինչո՞ւ է գյուղը թթուցուր կոչվում:

-Գյուղը թթուցուր է կոչվում, որովհետև գյուղի տարածքում գոյություն ունի հանքային ջրի աղբյուր:

-Իսկ մինչ գյուղը թթուցուր անվանելը ուրիշ անուն ունեցե՞լ է:

-Բոլոր անունները կապված են եղել հանքային ջրի հետ:

-Ե՞րբ է հիմնադրվել գյուղը:

-Ներկայիս թթուցուր գյուղի բնակչությունը վերաբնակեցվել է Տավուշի մարզի Չորաթան գյուղից 1920 թվականին՝ Հայաստանի խորհրդայնացումից հետո: Տեղում առաջ էլ եղել է գյուղ, որի մասին վկայում են իին գերեզմանները: Գյուղը գտնվում է Գետիկ գետի աջ ափին:

-Իսկ ինչո՞ւ գյուղում հանքային ջրի վերամշակման գործարան չի կառուցվել:

-Թթուցուրը տարբեր տարիներին մասնագետների կողմից ենթարկվել է հետազոտման, սակայն, ինչ-ինչ պատճառներով վերամշակման գործարան չի կառուցվել:

-Իսկ ի՞նչ յուրահատկություն ունի այդ ջուրը:

-Ջուրը իր մեջ պարունակում է երկարի մեծ քանակություն, հաճելի է խմել շոգ, արևոտ եղանակին:

Մանե Մ. Սարգսյան

Իմ ուսուցիչը

-Բարս Զեզ: Խնդրում եմ ներկայացեք:

-Դավթյան Զեմֆիրա՝ թթուցուր գյուղի միջնակարգ դպրոցի ուսուցչուիի:

-Քանի՞ տարեկան եք դրուք և որքա՞ն ժամանակ է ինչ աշխատում եք:

-Ես իիսունինգ տարեկան եմ, ս, արդեն քաներկու տարի է, ինչ աշխատում եմ:

-Ի՞նչ առարկաներ եք դասավանդում:

-Դասավանդում եմ հանրահաշիվ և երկրաչափություն: Իմ նպատակն է, որ բոլոր աշակերտները, որոնց ուսուցչուին ես եմ, առանց հավելյալ պարապմունքների կարողանան ուսումը շարունակել համալսարաններում և այլ կրթական վայրերում: Գյուղի աշակերտների ծնողների մեծ մասը հնարավորություն չունի երեխային ուրարկել մասնավոր պարապմունքների, և ես անում եմ հնարավորին:

-Դրուք դասավանդում եք երկար տարիներ, լինո՞ւմ են դեպքեր, երբ աշակերտները Զեզ կամ Դուք աշակերտներին չեք հասկանում:

-Դրանից խուսափել հնարավոր չէ, այս, եղել են դեպքեր, և ես փորձել եմ բացատրել երեխային: Շատ դեպքերում կոնֆլիկտները նույնիսկ օգտակար են, որպեսզի պարզաբանվի ամեն բան:

Մերի Բորյան

Հաջողության բանաձևը

Մարդուն հաջողության հասնելու համար պետք են շատ բաներ, օրինակ, աշխատասիրություն: Ենթադրենք, աշակերտը պետք է մասնակցի օլիմպիադայի, և ուզում է, որ մրցանակ ստանա: Դրա համար նա պետք է շատ աշխատի:

Երբ ես երաժշտական դպրոցում առաջին դասարան էի, ինձ հայտնեցին, որ երեք օրից քննություններ են լինելու: Ես շատ տխրեցի: Մտածում էի, թե ինչ եմ ամելու, ինչպես եմ նվագելու և վախենում էի, որ շատ ցածր կստանամ: Սակայն հաջորդ օրվանից ես գնում էի դպրոց, պարապում էի ուսուցչին հետ: Իսկ երբ քննություն հանձնեցի, տնօրենն ասաց, որ գոյն է ինձնից, և ես հասա հաջողության:

Սիրակ Կիրակոսյան

Ինձ համար հաջողության բանաձևը իմ կարծիքով աշխատասիրությունն է: Ես, իհարկե, այդքան աշխատաեր չեմ, ես մեծ հաջողությունների չեմ հասել, սակայն, գիտակցում եմ, որ առանց աշխատասիրության ոչնչի չեմ հասնի: Ես արդեն չորս տարի մասնակցում եմ «Կենգուրութին» և երկու տարի առաջ շատ աշխատելու շնորհիվ հասա արդյունքի՝ հավաքելով բարձր միավորներ, և հասկացա, որ բոլոր հաջողությունների բանաձևը աշխատասիրությունն է: Արդեն որոշ չափով դասերիս հետ կապված և կենցաղում հասնում եմ արդյունքի: Հաջողության հասնելը շատ բարդ չէ,

Լուսամիսոր՝ Լաւորա Գրիգորյանի, 14տ.

և մեծ նպատակասլացությամբ կարող ես հասնել հաջողության:

Վահագ Մարտիրոսյան

Երևի թե սկսեմ մի պատմությունից: Մի օր անգերենի ուսուցչուիս զանգեց ինձ, և ասաց, որ մի ծրագիր կա, որը իր մեջ ներառում է երկու տարվա անվճար անգերենի դասընթացներ: Այդ զանգը նա արեց մեկ տարի առաջ, և ասեմ, որ այդ զանգից հետո շատ բան է փոխվել իմ կյանքում: Ես որոշեցի, որ պետք է անպայման օգտվեմ այդ հնարավորությունից: Այդպես էլ արեցի: Ճամբարակից մասնակցում էին մոտ 40 աշակերտ, որից պետք է ընտրվեին 20-ը: Մեզ երկու խմբի բաժանեցին, և ես առաջին խմբի հետ էի: Այդ կազմակերպության տնօրենը ասաց, որ ընտրելու է ակտիվ երեխաներին, և սկսեց հարցեր բարձրացնել, որոնք մենք պետք է քննարկենք և հայտնենք մեր կարծիքը: Ես դեռ մեկ տարի առաջ շատ էի վախենում կարծիքս հայտնել, ինքնավստահ չէի, և այդ քննարկումների ժամանակ, այսպես ասած, ես իմ կարծիքը հայտնում էի մտքում: Անգերենիս ուսուցչուին իմանալով իմ այդ բնավորության մասին, անընդհատ ինձ էր նայում և ասում, որ խոսեմ, բայց ես ոչ մի բառ չէի արտասանում: Դե պարզ է,

որ այդ ծրագիրը չանցա, զրկվեցի այրախի հնարավորությունից, և չեք պատկերացնի, թե ինչքան էի նեղվել, թե տանը ինչքան մտածեցի այդ օրվա մասին: Եվ որոշեցի, որ պետք է ծրագրերի մասնակցեմ, և փորձեմ խոսել, կարծիքս հայտնել: Այդ օրվանից հետո դպրոցում ցանկացած ծրագրի մասնակցում էի: Ընկերներիս, քրոջս օգնությամբ, ինքնագնահատականս և վստահությունս բարձրացան: Արդեն մասնակցելով ծրագրերի, միջոցառումների, ինձ ազատ էի զգում, ազատ հայտնում էի կարծիքս և մտածում եմ, ախ, եթե այդ ծրագիրը իմաս լիներ: Այդ օրը հիշում եմ, որ հենց այս դասասենյակում էի նստած, հաստատ համոզված եմ, որ այդ ընթացքում դեմքս ամբողջությամբ կարմիր է եղել: Ինձ համոզում էի, որ խոսեմ, մտքումս ձևակերպում էի, թե ինչ պետք է ասեմ, բայց կամ չի ասում, կամ այնքան ցածր էի խոսում, որ ոչ չէր լսում: Վերջում արդեն զլուխս առել էի ծեռքերիս մեջ, և քիչ էր մնում լաց լինել: Իհարկե, երբ տուն հասա, մայրս ասաց, որ լավ կլինի չանցնեմ, դա ինձ դաս կլինի հաջորդ անգամ խոսելու և ազատ պահելու համար: Իհարկե, այդ ժամանակ մայրիկից նեղացա, բայց հետո հասկացա, որ շատ ճիշտ էր:

Նելլի Խաչատրյան

Լուսամկարը՝ Մարիամ Երիցյանի, 16տ.

Լուսանկարը՝ Դավիթ Ասլանյանի, 16տ.

Խաղաղությունն իմ աչքերով

Առավոտ էր: Քաղաքը դեռ չէր արթնացել: Ընդհանուրապես քաղաքը միշտ քնած էր՝ թե՛ գիշեր, թե՛ ցերեկ: Քնած էին բոլորը: Քնած էին մարդկային հոգիները: Քնած էին շենքերը: Միայն արթուն էր մեկը: Նա պարոն խաղաղությունը էր: Նա միշտ արթուն էր: Մեկ միլիոն, թե մեկուկես միլիոն դար էր ապրել: Այլևս չէր հիշում, կամ չէր ուզում հիշել: Տեսել էր նա ամեն ինչ: Աշխարհի ստեղծումից մինչև կրակի հայտնագործումը, դրանից մինչև անիվի հայտնագործումը, մինչև առաջին քաղաքակրթության ստեղծումը և զարգացումը: Տեսել էր պատերազմներ և արյան ծովեր, մարդկային չարություն: Նա փորձում էր հաշտություն ու խաղաղություն հաստատել չարերի, պատերազմաների և ազաների միջև: Ավատ, մարդկային մոլորությունները գնալով շատանում էին, և մարդիկ՝ չարանում: Մեռած էին մարդկանց հոգիները: Նա կարուտում էր առաջվա մարդուն, որ երջանիկ էր ամնշան բաներով: Քայլում էր պարոն խաղաղությունը փողոցներով, դիպչում էր մարդկային հոգիներին, տեսնում նրանց սովը: Կարծես թե մի վարակ էր տարածվել

քաղաքում և վարակել բոլորին, չկար որևէ հակավարակ դրա դեմ: Խոր քուն էր մտել քաղաքը և չէր պատրաստվում արթնանալ այնքան ժամանակ, քանի դեռ չարիքը դուրս չէր եկել մարդկանց միջից, քանի դեռ մարդիկ չեն սիրել խաղաղությունը և միմյանց:

Ինձ համար խաղաղությունը այն չէ, որ մարդիկ ապրեն խաղաղ կապույտ երկնքի տակ, բայց միևնույն ժամանակ՝ իրար դեմ չարացած: «Խաղաղությունն իմ աչքերով» բառակապակցության իմաստը ես հասկանում եմ այսպես. հասարակությունը պիտի լինի բարի, կամեցող և ոչ թե տաքարյուն և ըմբոստ: Ապրի երջանիկ և անհոգ, լինի բարյացկամ, բարեհամբույր և ունենա նոյն զգացողությունը նոյնիսկ թշնամու նկատմամբ:

Լուսինե Դովիհաննիսյան,
Վայք

Խաղաղություն մեր սրտերում

Խաղաղություն: Այս բառը ունի լայն իմաստ, և յուրաքանչյուրը հասկանում է իր ձևով: Տարբեր մարդիկ խաղաղություն ասելով հասկանում են տարբեր բաներ.

հանգստություն, համերաշխություն և այլն... Յուրաքանչյուրը խաղաղությունը տեսնում է իր աչքերով... Կանգնեցրու պատահական անցորդի և հարցրու, թե ի՞նչ է խաղաղությունը, և ե՞րբ է այն պետք:

Ես համոզված եմ, նա ձեզ կպատասխանի. «Խաղաղությունը դա հանգստություն է և պետք է միշտ»: Իհարկե, նա ձեզ կտա միշտ պատրասխան, սակայն դա չէ միայն խաղաղությունը: Շատերը կարծում են, թե խաղաղությունը պետք է լինի այս կամ այն երկրների, այս կամ այն մարդկանց միշտ: Բայց ինչպես պետք է մարդ խաղաղություն տարածի, եթե ինքը չի կարող խաղաղ լինել իր սեփական ԵՍ-ի հետ: Գիշերը պառկիր և փորձիր խաղաղ լինել ինքը քեզ հետ: Ինքը քեզ հարց տուր, թե ինչո՞ւ այդ օրը մերժեցիր նրա նոր առաջարկը, կամ ինչո՞ւ չօգնեցիր նորան, ով դրա կարիքը ունի: Մեզ պետք չի գա խաղաղություն տարածոն ոչ մի կազմակերպություն, եթե մենք չենք կարող խաղաղ լինել մեր Ես-ի հետ, չմտածենք վրեժ լուծելու կամ կովի մասին: Նայիր փոքրիկ երեխայի դեռ կյանքը լիովին չտեսած և չհասկացած աչքերի մեջ և կտեսնես, թե ինչքան խաղաղություն կա դրանց մեջ: Նա չի հասկանում, թե ինչ է խաղաղությունը, բայց ակամայից դառնում է դրա տարածողը: Չէ որ նա է դառնում բաժանված զոյգերի նորից միասին լինելու վերջին հույսը: Այո, այո, հենց այդ երեխան, այդ փոքրիկ խաղաղությունը: Խաղաղ ապրիր, որ խաղաղ ապրեն: Յուրաքանչյուրը յուրովի է հասկանում խաղաղությունը, չէ որ ամեն մեկը այն տեսնում է իր ԱԶՔԵՐՈՎ:

Մուշեղ Վարդանյան

Լուսանկարը՝ Լուսինե Կարապետյանի, 16տ.

Լուսանկարը՝ Անի Աբրահամյանի, 16տ.

Տխուր Զրույց

Տիգրան Վիլենի Բաղդասարյան, կամ ինչպես նրան կոչում էին «Ռեմբո», «Ծաղիկ», չնայած ես չիմացա, թե ինչու էին նրան այդպես անվանում: Մասնակցել է Արցախյան պատերազմին, զոհվել է հերոսաբար:

- Կիրովարադում բնակվում էինք 1960թ.-ից, 1968թ.-ին ամուսնացել ենք՝ ես ու Վիլեն պապիկը, 1969թ.-ին ծնվել է առաջին աղջիկս, 1970թ.-ին երկրորդ աղջիկս, իսկ Տիգրանս ծնվեց 1975թ.-ին: 1988թ.-ին տեղափոխվել ենք Վայոց Ձորի Գետափ գյուղ, - պատմում է մայրը:

- **Ինչո՞ւ բնակություն հաստատեցիք հենց Գետափում:**

- Մեզ՝ բոլոր գաղթականներին, ուղեկցում էին տարրեր վայրեր, որպեսզի մենք ընտրենք մեր բնակության վայրը: Ինձ ու Տիգրանիս դուր եկավ Գետափ գյուղը:

- **Փաստորեն այստեղ բարեկամներ չունեիք:**

- Ոչ, բարեկամներ չունեինք, մենակ էինք:

- **Իսկ ի՞նչ արեցիք Գետափ գալուց հետո, որտե՞ղ բնակվեցիք:**

- Գնացինք ակումբ, մեզ հարցրեցին՝ տուն ունենք, թե ոչ, պատասխանեցինք, որ չունենք, ու մի բարի մարդ՝ Դամիկ անունով, մեզ ուղեկցեց իրենց տուն: Ուր

ամիս բնակվեցինք իրենց տանը, ութ ամսից հետո ապրեցինք Մարտիկենց տանը, որանից հետո մեզ կամուրջի մոտ տուն տվեցին, և մենք ապրեցինք այնտեղ: Դրանից հետո Տիգրանիս կանչեցին «Վայենկումատ», ասացին աչքի հետ խնդիր ունի՝ ազատեցին բանակից, թուղթը բերեց տուն, բայց ասաց, «Մամա ջան, ես պետք ա ծառայեմ»: Ասեց՝ այ բալա, ախր, ո՞նց ես ծառայելու: Ասեց՝ չէ, մամ, ես ծառայելու եմ:

- **Ինչպես ընդունեցիք նրա համառությունը:**

- Դեմ էինք, իհարկե, բայց Տիգրանս շատ համար էր, ասում էր՝ մամա, ես պետք ա ծառայեմ, թող գյուղացին ինձ թարս երեսով չնայի: Ու եկավ էն պահը, որ Տիգրանիս պետք ա ծանապարհենինք բանակ, հավաքվեցինք, մեծ քեֆ արեցինք, Տիգրանիս ճանապարհ դրեցինք, աչքերը լցուց ու նստեց մեքենան, մենք էլ տիսուր, իհարկե, վերաբարձանք տուն:

- **Որտե՞ղ էր ծառայում Տիգրանը:**

- Տիգրանը սկզբում ծառայում էր Կապանում, հետո, որ Ղարաբաղում կրիվը թեժացավ, Տիգրանին տարան առաջին օիջ: Մեկ տարի առաջին գծում մնաց: Ինքը այնպես էր ծառայում, որ իրան «Ռեմբո Տիգրան» էին ասում: Այդ ժամանակ ոչ ուտելիք կար, ոչ ջուր: Տիգրանս գնացել ա թուրքի սահման,

սպասում էին ընկերները մինչև երեկո, անհանգիստ էին: Տիգրանիս ընդեղ «Ծաղիկ» էին ասում, ու սկսեցին մտածել՝ ո՞ւր ա Ծաղիկը, ո՞ւր մնաց, որ չեկավ: Ու հենց էտ ժամանակ տեսնում են, որ Տիգրանը գալիս ա, մեջքին՝ լիքը ուտելիք, ծխախոտ: Բերել ա ու բաժանել ա զինվորներին:

Տիգրանս գրիվել է 1994թ.-ի ապրիլի 19-ին, ինքը 19 թվերի մեջ մնաց: Տիգրանս շրջափակման մեջ մնաց ու չկարողացավ դուրս գալ: Ինքը ցանկացել ա, որ օգնի իրան մոտիկ ընկերությ: Ու էտ ժամանակ թշնամին իրան մեջքից խիել ա՝ սրտի կողմից: Տանում են իրան հիվանդանոց, բժիշկը տեսնում ա, որ էտ փամփուշտը մեջն ա մնացել, ու շատ արյուն ա կորցրել: Ու Տիգրանս մահանում ա, չեն կարողանում փրկել: Նոյն զիշեր ամուսինս ասում էր, որ շատ անհանգիստ ա: Վեր կացավ, գնաց գյուղ, որ զանգի Տիգրանին, ասեցին, որ Տիգրանը էլ չկա: Բոլորը լացում էին: Ես ինքնասպան էի ուզում լինել, ամուսինս ասում էր: «Տիգրան ջան, դու ինձ պետք ա թաղեիր, ես քեզ թաղեցի»:

Գյուղացիները մեզ շատ օգնեցին. թե գումարով, և թե հոգեպես: Ես շատ եմ սիրում գետափիներին ու Գետափը: Ու ինչ էլ լինի, ես չեմ գնա իմ գյուղից: Իմ Տիգրանն էլ շատ էր սիրում այս գյուղը: Մենակ ուզում եմ, որ անապահով ընտանիքներին աչքաթող չանեն: Մեր համայնքում շատ կան անապահով ընտանիքներ, և ուզում եմ, որ նրանց անուշդրության չմատանեն: Տիգրանի մասին, նրա հերոսարժան մասին գրել են մամուլում, գրեթերում: Մեր համայնքում ամեն անգամ նշում ենք նրա ծննդյան օրը, ծաղկմեր տանում նրա գերեզմանին, երեխաներին պատմում են նրա սիրագործության մասին:

Ես լսում էի Տիգրանի մորը և մտածում էի՝ թող այնպես լինի, որ այլս երեք պատերազմ չինի, որ ծնողները ոչ թե սգան իրենց զավակի համար, այլ երջանիկ վայելեն իրենց ծերությունը՝ շրջապատված զավակներով, թռռներով...

Լիանա Աբրահամյան

Ինչն է ինձ հուզում

Ինձ հուզում են հաշմանդամ երեխաների խնդիրները: Նրանք չունեն բավարար սարքեր, դեղորայք, օգնություն պետության կամ այլ անձանց կողմից: Նրանց իրավունքները ոտնահարված են: Հաշմանդամներին աշխատանքի չեն ընդունում (հատկապես պետական օղակներում): Նրանց համար մեծ խնդիր է շինության տարածքով շարժվելը և տրանսպորտով երթևելը:

Էլիզաբեթ Խուդավերդյան, 15տ.

Ինձ շատ են հուզում մարդկային փոխարարերությունները, վերաբերմունքը միմյանց նկատմամբ: Բայց այս պահին ինձ ամենից շատ հուզում են ընդունելության քննությունները և դրանց պատրաստվելը: Պատահները, այդ թվում և ես, լրացուցիչ պարապում են, որպեսզի կարողանան լավ հանձնել քննությունները: Պարապում ենք շտեմարաններով, որոնք չեն թողնում, որ երեխաները մտածեն, շարժեն իրենց տրամարանությունը: Այդ ամենը հանգեցնում է մեխանիկորեն հիշելուն, անգիր անելուն: Մենք՝ երեխաներս, միայն մի փոքրիկ նշում ենք անում ծիշտ պատասխանի դիմաց: Արդյունքում կորցնում ենք մեր խոսքի մշակույթը, ինքնարտահայտվելու կարողությունը, ինչպես նաև մոռանում ենք մեր լեզվի ուղղագրությունը: Սովորում ենք ծովությանը, չենք ուզում ինքներս որևէ բան անել: Այդ ամենը հանգեցնում է որոտացման, ինչը շատ ցավալի է:

ԱՅԻ Միրզոյան

Մենք ամբողջ օրը լսում ենք, որ հայ ենք, առաջինը մենք ենք ընդունել քրիստոնեությունը, բայց արի ու տես՝ ոչ մի բան չենք անում մեր հավատը պահպանելու համար: Մարզի գյուղերում չկան քահանաներ, կիրակի օրերին Պատարագ չեն մատուցում:

Շատ լավ կիմեր, եթե մեր վաճքերին, մատուցներին, սրբատեղիներին ուշադրություն ցուցաբերեինք: Դա էլ կարող էր նպաստել զբոսաշրջության զարգացմանը մեր մարզում: Մենք

Լուսանկարը՝ Մարիետա Բաղմանյանի

պետք է պահպանենք և խնամենք մեր եկեղեցները: Էլ չեմ ասում, որ մեզ համար առաջնային պետք է ինի հոգևոր սնունդը:

Մարիետա Բաղմանյան, 19տ.

Ինձ հուզող հարցերից մեկն այն է, թե ինչպես են շփում մարդիկ: Առանձնապես ինձ հուզում և ահավոր զայրույթ է պատճառում մարդկային փոխարարերությունների երկու ծեր: Առաջինն այն է, եթե օրինակ գյուղից մեկը գնում է քաղաք կամ արտերկիր, ու, կապ չունի, որ այնտեղ իրեն չի զգում օլիգարխ կամ իր երազած մարդը, եթե մեկ-մեկ այցելում է իր ծանոթներին, բարեկամներին, որոնք ապրում են գյուղում, իրեն այնպես է պահում, կարծես թե հոյիվույան աստղ է: Նրանց կարծիքով, նրանք արդեն, այսպես կոչված, «վերին խավի» ներկայացուցիչ են, իսկ գյուղացի ընկերները, մանավանդ նրանք, ովքեր համեմատաբար այդքան էլ բարվող չեն ապրում, այսպես ասած, «ստորին խավն» են: Բայց այդ «Հոյիվույի աստղերը» մոռանում են, որ իրենք էլ են այդտեղից, որ իրենք, հնարավոր է, ոմանցից վատ են ապրում, բայց ամեն դեպքում իրենք են, որ կան: Մեր գյուղից մեկը գնացել էր ուրիշ դպրոց: Մեր դպրոցում ավանդույթ դարձած մի բան կա, որ ամանորին դասարանցիներով գնում ենք միմյանց շնորհավորելու: Ու մեր

դասարանից հեռացած «հոյիվույյան աստղը» նոյնպես միացավ մեր ընկերներին: Ընկերների շրջանում կար մեկը, ում ընտանիքը համեմատաբար այնքան էլ լավ չէր ապրում, և եթե ընկերներով հասանք նրանց տաճ մոտ, մեր «աստղը» չցանկացավ տուն մտնել՝ ասելով, որ ինքը դրսում կսպասի: Էլ ոչինչ չեմ հիշում, ավելի ծիշտ՝ պատմեցին, բայց ես չսեցի, քանի որ շատ էի զայրացել: Մյուս խնդիրն այն է, որ մեր քաղաքում ապրող, բայց իսկապես հարստությամբ տարբերվող մարդկանց միջև խթան է հանդիսանում փողը: Ինչո՞ւ: Ախր, բոլորն էլ մարդ են, ախր, բոլորն էլ շփման, զերմության, սիրո, ընկերության, վստահության կարիք են գգում: Փոքր տարիքում մեր հարուստների բալիկները սկսում են ծաղրել մյուսներին: Սակայն բանն ավելի լրջանում է մեծ տարիքում, եթե հարուստի բալիկը սիրահարվում է արդեն իրեն սիրող մի տղայի: Բայց այստեղ նոյնպես հայտնվում է փողը: Եթե առաջին անգամ կարդացի Նար-Դոսի «Ես և նա»-ն, որը չորս տարի առաջ էր, մինչև իհմա հիշում եմ այս խոսքերը. «Հայրս ասաց՝ մեր միջև անդունդ կա»: Այդ անդունդի անունն է փող: «Մենք վերևն ենք, դու՝ ներքևն», - ասաց աղջիկը: Տեսնես՝ այդպիսիները չե՞ն մտածում, որ այդ ներքևում գտնվողները կարող են թև առնել ու բարձրանալ վեր, իրենցից էլ վեր:

Սյուզաննա Միրզոյան

Ինձ հուզում է մեր մարզում
Երեխաների և Երիտասարդների
համար գրաղության կենտրոնների
բացակայության խնդիրը: Բակերում
չկան խաղահրապարակներ,
Երեխաները խաղում են այնպիսի
վայրերում, որտեղով հաճախակի
են մերենաներ անցնում:
Երիտասարդները գնում են դասի,
գալիս տուն, իսկ դասերից հետո
գրաղվելու գործեթ ոչինչ չկա: Շատերը
նույնիսկ չգիտեն, թե ինչ է թատրոնը
կամ կինոն, քանի որ երբեմ չեն
եղել այնտեղ: Ճիշտ է, վերջերս
կառուցվել է մի լողավազան, սակայն
այն նախատեսված չէ ուսուցման
համար, և միայն տղաներն են այնտեղ
հաճախում: Ինձ անհանգստացնում է
նաև մեր հրապարակի շատրվանների
հարցը, որը վերջերս չի գործում, և
ես չեմ տեսնում ցանկություն այն
վերանորոգելու: Երեսի դա միակ տեղն
էր, որ մարդիկ դուրս էին գալիս և
գրունում: Այդ պատճառով ես կարծում
եմ, որ շատրվանի վերանորոգումը
պարզապես անհրաժեշտություն է:

Լաուրա Խաչատրյան

Ինձ հուզում է արտագնա
աշխատանքի հարցը: Դրա
պատճառով շատ ընտանիքներ
գրկում են տան տղամարդուց:
Մեր գյուղում՝ Սկբարում, շատ
ընտանիքներ գիտեմ, որոնց տնից
ոչ թե մեկ, այլ մի քանի անձ է
աշխատում արտերկրում: Անձնական
օրինակ ունեմ՝ հայոս: Նա նոյնպես
աշխատում է արտերկրում: Ցավով եմ
ընդունում այդ փաստը, բայց եթե մեր
երկիրը կարողանար նրան ապահովել
աշխատանքով, նա երբեք չէր մեկմի:
Ցավ է պատճառում նաև այն փաստը,
որ շատերը մեկնելով մոռանում են
իրենց ընտանիքներին՝ կազմելով
ջորը:

Մարինե Հովհաննիսյան

Հիմա գյուղերի դպրոցների մեծ
մասը հնում կառուցված են և
ունեն վերանորոգման խնդիր: Սկբարի դպրոցն, օրինակ, այնքան
վատ վիճակում է, որ անգամ
դասասենյակներում ապակիներ
չկան, ձմռանը ջեռուցումը կատարվում
է վառարանների միջոցով, և
դասասենյակներում միշին
շերմաստիճանը տասներեք աստիճան
է: Աշակերտներով ապակիների
փոխարեն ստվարաթղթեր էինք

փակցնում: Այդ ամենը շատ ահավոր
էր: Հիմա բարերարներ են հայտնվել,
և մեր դպրոցի մի մասը վերանորոգվել
է: Հատակը ժամանակին
մանրատախտակ է եղել, սակայն
ամբողջությամբ պոկվել է: Իսկ ձմռան
վառելափայտի պակասի պատճառով
ամբողջը վառել ենք: Հուսով եմ, որ
գումար կգտնվի մեր դպրոցի մյուս
մասի վերանորոգման համար ևս:

Լիանա Դավթյան

Ինչ է պատահում, եթք անձրև է տեղում

Մեր գյուղն իր բնակչության
քանակով և գրաղեցրած տարածքով
Հայաստանի մեծ գյուղերի շարքում
է: Բայց շատ ժամանակ այդ մեծ
գյուղերը չեն ունենում բարեկարգ
փողոցներ: Մարդիկ ապրում են
բազմաթիվ հոգսերով ծանրացած: Ասձրևի ժամանակ, եթք գյուղի
ծանապարհները պատվում են ցեխով,
դժվար է հասնել դպրոց: Դպրոց են

հասնում ամբողջովին ցեխի մեջ, իսկ
այդպես նստել դասի պարզապես չի
լինի: Երեխաները ստիպված ուշ են
զայիս դասի՝ իրենց հագուստները և
կոշիկները ցեխից ազատելու համար: Աշխատող անձնները աշխատանքի վայր
հասնելու նպատակով իրենց մոտ
պահում են կրկնակի կոշիկներ: Դա
ինձ հուզող հարցերից մեկն է: Հուսով
եմ՝ մեր գյուղում մի օր կունենանք
բարեկարգ փողոցներ:

Լիանա Շովանյան

Ինձ շատ է հուզում այն հարցը, որ
դպրոցը դարձել են տասներեկուամյա:
Զգիտեմ, առջիկների համար գուցե
լավ լինի, բայց տղաները դպրոցը
վերջացնելուց հետո առանց
բաճրագոյն կրթություն ստանալու
պիտի գնան բանակ՝ ծառայելու:
Բանակից վերադառնալուց հետո
ոչ մի տղա չի ցանկանում ստիրել: Արդեն բոլորն անցնում են տարբեր
աշխատանքի:

Մերի Մարտիրոսյան, 15տ.

Հուսանկարը՝ Վարսեր Զաքարյանի

Խոճկոր Խոզուկի Դնչիլյան կամ ուղղակի նոր համակարգիչ

Մենք ունեինք համակարգիչ, բայց այն շատ իին էր (տասներկու տարեկան) և շատ դանդաղ էր աշխատում: Տեսնելով, որ ես ու քոյրիկս լավ ենք սովորում, մեր ծնողները որոշեցին մեզ նոր անձնական համակարգիչ նվիրել:

Մենք չխավատացինք, որովհետև մեր ծնողները շատ քիչ էին այդպիսի մեծ նվերներ անում:

Երկուշարթի: Դպրոցից եկանք, դասեր ենք անում: Մտավ մայրիկը և ասաց.

-Երեխամե՞ր, այսօր արագ ձեր դասերը վերջացրեք: Երբ հայրիկը գա, դուք կզնաք խանութ, ձեր նոր համակարգիչը վերցնելու:

-Ի՞նչ, - զարմացա ես:

-Ի՞նչ լավ է: Իսկ ե՞րբ է հասցրել հայրիկը այն գնել, - ուրախ հարցրեց քոյրիկս:

-Մի քանի օր առաջ... Դուք լսեցի՞ք ինձ՝ արագ վերջացրեք ձեր դասերը: Այլապես այդ համակարգիչը իմը կլինի, - ասաց մայրիկը և սենյակից դուրս եկավ:

Մենք լրեցինք, արագ դասերն արեցինք և հայրիկի հետ մեքենայով գնացինք խանութ: Ճամփին խոսում էինք նոր համակարգչի մասին, պատկերացնում էինք, թե ինչպիսին է լինելու այն: Քոյրիկս որոշեց, որ հայրիկը կատակում է, և մեր նոր համակարգիչը վարդագույն է լինելու: Ես ավելացրեցի, որ այն արդեն չի լինելու համակարգիչ, այլ խոզուկ: Քոյրիկս փոքրացրեց համակարգիչն ավելի, ու այն դարձավ խոժկոր: Տեսնելով, որ հայրիկը կամաց ծիծաղում է մեզ վոա, որոշեցինք ավելի փոքրացնել այն մինչևն Վիճի Թուխի վախկոտ ընկերը՝ Դնչիկը: Այսպես մեր համակարգիչը ստացավ իր անունը՝ Խոճկոր Խոզուկի Դնչիկան:

Խանութում տեսանք մեր Խոճկոր Խոզուկի Դնչիկանին: Համակարգիչը տուփի մեջ էր, և մենք չկարողացանք պարզել. վարդագո՞ւն է, թե՞ ոչ: Համակարգիչը տեսանք միայն տանը: Այն սև գոյսի էր: Մայրիկը հարցրեց, թե ինչ է մեր ընտանիքի նոր անդամի անունը (բոլոր նոր իրերը մեր տանը դառնում են մեր ընտանիքի անդամ): Մենք իհարկե

Լուսանկար. Անհ Ուզումանի. Գլ

պատասխանեցինք՝ Խոճկոր Խոզուկի Դնչիկան և պատմեցինք, թե ինչու:

Այսպես իհման մեր ընտանիքում նոր անդամ կա տարօրինակ անունով՝ Խոճկոր Խոզուկի Դնչիկան:

Տաթեկիկ Տեր-Յովիաննիսյան

Անձրևը, «թրջված հավը» և հովանոցները

Մի անգամ, երբ դպրոց էի գնում, անձրև սկսեց: Բացել էի իմ երկնքի նման բաց կապուտ հովանոցը: Անձրևը նման էր մի կենդանու, որը ընկնելով նոր պայմանների մեջ, ուշադիր դիտում է այն, իսկ հետո սկսում է վազգել և ապրել ինչպես միշտ, իսկ վերջում, հոգնելով, պառկում է մի անկյունում և հանգիստ քննում: Այսպիսին էր անձրևը: Ափսոս, որ ես դուրս եկա, երբ անձրևը արդեն հորդառատ թափվեց, իսկ վերջացավ, երբ ես դպրոց մտա: Ճամփին թռչուտում էի ջրափութիր վրայով, անցնում հատկապես ծառերի տակով և շտապում: Այդպես էի անում, որ շատ չթրջվեմ:

Եկա դպրոց: Իմ ընկերների մեծ մասը ավտոմեքենայով դպրոց հասավ, մի քանիսն է՝ հովանոցների տակ: Ամեն ինչը և բոլորը չոր էին բացի հովանոցներից, բաժկոններից և մի աղջկա: Նա եկել էր դպրոց

մեքենայով, բայց մեքենան դպրոցի հեռու էր կանգնել և, մինչ նա դպրոց հասավ, թրջվեց: Ամեն մեկը, ով մոտենում էր նրան, հարցնում էր.

-Վայ, այդ ի՞նչ է եղել, ինչո՞ւ ես թրջվել:

Իսկ մեկն էլ կատակեց.

-Մի խոր ջրափոսի մեջ է ընկել ու խեղդվել: Դպրոց է հասել միայն ինքն իրեն փրկած հոգին:

Բայց «հոգին» պատասխանեց.

-Ոչինչ ինձ հետ չի պատահել: Ես թրջված հավ եմ, և մի կատակեք: Իսկ թրջված հավերը շատ սիրուն են:

Երրորդ դասին նա չորացավ՝ սիրուն թրջված հավից դարձավ գեղեցիկ աղջիկ: Գեղեցիկ աղջիկը սկսեց ծաղրել մեր հովանոցները, որոնք մեր դասղեկը հրամայեց հավաքել, որովհետև պետք է գային դաս լսելու: Մենք հավաքում էինք դեռ չչորացած հովանոցները և ծիծաղում էինք տղաների հովանոցների վրա, որովհետև նրանք վերցրել էին իրենց մայրիկների հովանոցները:

-Ի՞նչ սիրուն ծաղիկներ են:

Աղջիկներ, ո՞ւմն է:

-Իմը, - մոայլ ասաց մի տղա:

-Զէ, քոնք չի, քո մայրիկինն է:

Տեսնում եմ, ամենատես եմ:

Ենոտ պարզվեց, որ բոլոր տղաները բերել էին իրենց մայրիկների հովանոցները:

Ծիծաղում էինք շատ:

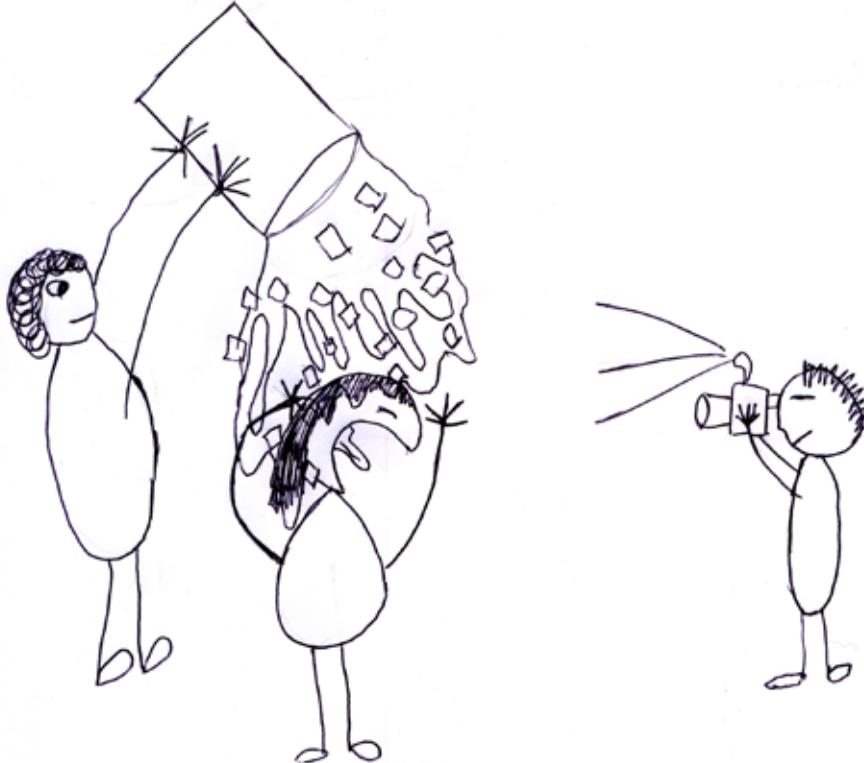
Աղդպես անցավ այդ օրը:

Տաթեկիկ Տեր-Յովիաննիսյան, 12տ.

Հազարամյակի «մարտահրավերները»

Եթե շարքային ֆեյբության քաղաքացուն հարցնես, թե որոնք են հազարամյակի մարտահրավերները, նա դժվար թե մեջքերի Միացյալ Ազգերի Կազմակերպության կողմից սահմանված ուղղ կարևորագույն խնդիրները մարդկության համար (վերացնել ծայրահեղ աղքատությունն ու սովը, պակասեցնել երեխաների մահացությունը և այլն): Ավելի հավանական է, որ նրա մտքով կանցնի, թե ինչպես էին իրեն մարտահրավեր նետել մեկ դոյլ սառցաջուր շուր տալ գլխին:

Իսկ որտեղի՞ց սկսվեց մարտահրավերի նման հասկացությունը: Կարող է շատ զարմանայի թվական բայց ամեն ինչ սկսվել է մի հիմար ալկոհոլային խաղից: Մարդիկ, ստանալով մարտահրավերը, իրենց ծանոթներից, պարտավորվում էին մոտակա քսանչորս ժամվա ընթացքում խմել կես լիտր գարեջուր, նկարահանել դա և վիդեոն տեղադրել սոցիալական ցանցերում, իր հերթին էլ մարտահրավեր նետելով իր ծանոթներին և ընկերներին: «Nek nomination» անվանք հայտնի այս խաղը հաշված օրերում գրավեց համացանցի մեջ մասը: Այսպիսի գրեթե անհմաստ խաղի նման հաջողությունը չվիճակն համաշխարհային բարեգործական կազմակերպությունների ուշադրությունից: «Իսկ ինչո՞ւ չօգտագործել նման միջոցը լավ գողափարներ տարածելու համար», - մտածեցին մի քանի պայծառ ուղեղներ և ստեղծեցին «ice bucket challenge»-ը: Ի տարբերություն նախորդի՝ սառցե դոյլի մարտահրավերը ուներ ավելի իմաստավոր նպատակ. մարդկանց տեղեկացնել ALS (amyotrophic lateral sclerosis - կողմնային ամիոտրոֆիկ սկլերոզ) հիվանդության մասին և նվիրատվություններ հավաքել այդ հիվանդության մասին հետազոտություններ անելու և դրա դեմ պայքարելու համար: Նախաձեռնության մասնակիցները պետք է ընտրեին մի ամբողջ դոյլ սառցաջուր իրենց գլխին լցնելու և հարյուր դոյլար ALS ֆոնդին փոխանցելու տարբերակների միջև: Թեև շատերը մասնակցում էին «ice

bucket challenge»-ին պարզապես ամառային մի շոգ օր հովանալու նպատակով, բայց ակցիան իր դրական կողմերն էլ ունեցավ: Դրա շնորհիվ ավելի քան 115 միլիոն դոլար հասույթ գոյացավ, որը կօգտագործվի հիվանդության բուժումը գտնելու համար: Սաոցե դոյլի մարտահրավերը Հայաստան էլ է հասել: Անգամ կրթության և գիտության նախարարն ու ֆուտբոլի ազգային հավաքականի մարզիչն են միացել այս վեհ նախաձեռնությանը:

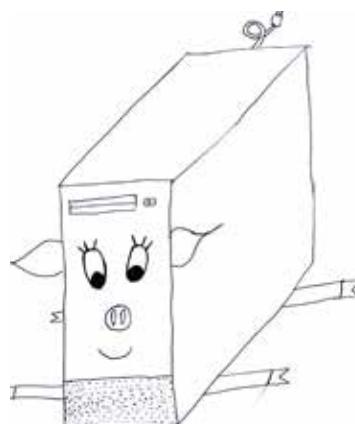
Բացի բարեգործական նպատակներից «մարտահրավերները» ավելի հաճախ զվարացնելու կամ մշակութային գիտելիքներ ստուգելու միջոց են: Վերջերս ֆեյբության մեջ տարածված էր միմյանց ձեռնոց նետելլ պարզելու, թե որոնք են ընկերների սիրած գրքերի կամ ֆիլմերի տասնյակը: Մեկ այլ լայն տարածում գտած մարտահրավեր էր սիրած նկարչի աշխատանքներից մեկը հրապարակելը: Բացի ձեր գեղարվեստական ձաշակը ստուգող մարտահրավերներից, կան նաև այնպիսիները, որոնք ստուգում են ձեր կարողությունը մի գեղեցիկ բան ստեղծելու: Օրինակ, ձեզ կարող են մարտահրավեր ուղարկել, որպեսզի դուք իինգ օր շարունակ հրապարակեք մեկական ևս ու սպիտակ լուսանկար և ինքներոյ էլ մարտահրավեր նետեք իինգ այլ մարդկանց: Երբեմն մարտահրավերները կարող են

մասնագիտական բնույթ էլ ունենալ: Այդպես, դիզայներները կարող են միմյանց մարտահրավեր նետել նկարելու ինչ-որ հայտնի մարդու ծաղրանկարը, իրենց տնային կենդանուն, անգամ հենց իրենց:

Կարծում եմ, նման մարտահրավերները այսքան լայն տարածում են գտնում, որովհետև ստեղծում են յուրատեսակ միասնության զգացում: Ցանկացած գործողություն, անգամ սառցաջրով դոյլը վրայ շուր տալը, ավելի հածովքով ես անում, երբ գիտես, որ այն նույն բանն անում են օվկիանոսից այն կողմ և նպաստում են լավ գաղափարի տարածմանը:

Ես էլ, օգտվելով առիթից, մարտահրավեր եմ նետում բոլոր կարողացներին այսօր մի բարի գործ անել:

Լիիթ Կարապետյան

Մի 57-ի պատմություն

Երկուշաբթի

«Երկուշաբթի օրերը երթուղայինում քիչ մարդ ա լինում», - մի անգամ ասաց մայրիկս, թե ինչո՞ւ չգիտեմ և երբեք էլ չեմ իմանա, որովհետև ոչ մի անգամ չեմ տեսել, որ երկուշաբթի օրը երթուղայինում քիչ մարդ լինի: Բայց, այնուամենայնիվ, ամեն երկուշաբթի ինձ հոյս եմ տալիս: Արդեն ութն անց ինը րոպե էր, և ես շնչակտուր վազում էի կանգառ: 57-ս անց տասը պետք է գար: Եկել է, թե ոչ, ես իմանում եմ մինչ կանգառ հասնելը: Ամեն առավել, ուղիղ ուղին անց ուղ րոպե կանգառ է ժամանում սև շորերով մի երիտասարդ, որը ժամացուցից էլ ծշտափահ է: Յեռվից նայում եմ, եթե երիտասարդը կանգնած է, ուրեմն չեմ ուշացել, իսկ եթե նա չկա, ուրեմն անց տասի 57-ը անցել է: Ահա և նա: Ես ու սև կերպարանքով երիտասարդը մտնում ենք երթուղային: Ոնց եմ արդեն անգիր արել այս դեմքերը: Առաջին տեսնում եմ «Յենզելին ու Գրետելին»: Նրանք ստվորում են մեր դպրոցի կողքի դպրոցում, գերբնական ծնով նման են իրար, սակայն երևում է, որ տղան մի քիչ ավելի մեծ է: Աղջիկը միշտ ինչ-որ հրաշքով նստած է լինում և երբեք որ մեկին տեղ չի տալիս: Ինձ թվում է, նրան մոռացել են ստվորեցնել, որ մեծերին պետք է տեղ զիջել: Բայց եղբայրը լավն է, միշտ բոլորին տեղ է զիջում, անգամ ինձ: Պատուհանի մոտ, ինչպես միշտ, նստած է գեղեցիկ հագնակած կինը, ես նրան մտքումս «գլամուրիկ» եմ անվանում: Նա

ավելի գեղեցիկ կերևար, եթե դեմքի արտահայտությունը գոնե մի քիչ համապատասխաներ գեղեցիկ հագուստներին ու զարդերին:

Երեքշաբթի

Առաջին ժամը գրականություն է... Ես միայն լսում եմ ականջակալներումս հնչող երաժշտությունը: Ուղեղս անջատված է և մտածում է միայն չուշանալու մասին:

Չորեքշաբթի

Սևազգեստ արարածը իր տեղում է: Զեմ ուշացել: Գրետելը այսօր բացակայում է, բայց Յենզելը տեղում է: Օ-, հրաշք, վերջում ազատ տեղ կա: Ես նստեցի 57-ի ուղևորներից իմ ամենասիրելիի կողքին: Ես նրան անվանում եմ «լավ կին», նա շատ բարի դեմք ունի և միշտ վերցնում է պայուսակս, երբ ես կանգնած եմ լինում: Առաջին շրջադարձից հետո 57 է բարձրանում արբայական տոհմից սերող երիտասարդ մայրիկը՝ իր բացարձակապես ոչ մի բան չարտահայտող դեմքի արտահայտությամբ երեսայի հետ: Ես նրանց անվանում եմ «Զերդ մեծությունն իր կարտոֆիլի հետ»: Վեհ և վսեմ այս թագուհին ինչ-որ հրաշքով հայտնվել է մեր օրերում, և բոլոր պարտը ենք նրան: Անզամ չենք խոնարհվելում, պատվերացնո՞ւմ եք: Ես մեկ-մեկ խղճում եմ նրա «կարտոֆիլին»: Երևի հետագայում բանակ էլ մայրիկի ծեռքը պիտի բռնած գնա: Թագուհին ամեն անզամ կրիվ է փնտրում: Կարողացել է կրվել անզամ 57-ի ամենահանրությունը ուղևորի՝ այսինքն, ինձ հետ: Ահա և երկրորդ շրջադարձը: Ես այստեղ աչքերով փնտրում եմ ընկերուինս, բայց նա, իհարկե, ինձնից շուտ է դուրս եկել: Այս կանգառում երթուղային է բարձրանում «Եօքոյ օդյանուկ»-ը: Նա շատ բարի և միամիտ դեմքով կին է: Ես ուզում եմ նրան զիջել տեղս, բայց չեմ զիջում, որովհետև մի անզամ, երբ կանգնեցի, խեղճ կինը մինչև հասկացավ, որ

իրեն տեղս եմ զիջում, այստեղ նստեց «թագուհին»: Այս կանգառում նա մարտնչում է իր հեռախոսի հետ և ոչ մի կերպ չի կարողանում հասկանալ, որ սենսորային հեռախոսը ծեռնոցով չի աշխատում: Մյուս կանգառն իմ ամենասիրելին է: Այստեղ մենք ազատվում ենք թագուհուց և արբայական կարտոֆիլից: Երթուղային է բարձրանում մեկ այլ հրաշք՝ իմ «սիրելի» «հիւրի-փերին»: Նրան միշտ տեղ են տալիս, երևի վախենում են, որ կանգնած մնալով

գլուխը հանկարծակի արագ կթեքի և իր մազերով խեղդամահ կանի միանգամից մի քանի հոգու:

Չինգշաբթի

Օ-, ոչ... Սևազգեստ ավետարերս տեղում չեն: Ես բաց եմ թողել անց տասի 57-ը: Այսօր չեմ տեսնի իմ «սիրելիներին»: Բայց Յենզելն ու Գրետելը հաստատ 57-ում կիհնեն: Մենք ինչ-որ հրաշքով նոյն օրերին ենք շուտ դուրս գալիս, կամ ուշանում:

Ուրբաթ

Սկզ տեղում է: Ինչ լավ է, չեմ ուշացել: Արքայական բանջարեղենի իշնելու կանգառում բարձրանում է մի նիհարիկ աղջիկ: Նա միշտ սև է հագնում և շատ հաճելի աղջիկ է: Յաջորդ կանգառում մեզ է միանում իմ սիրելիների շարքից ևս մեկը: Նա բարի տղամարդ է և տեղ է տալիս կանաց: Թող բոլոր տղամարդիկ այդպիսին լինեն: Գոնե 57-ում:

Մյուս կանգառում կանգնած չի կորմնորոշվում մեր դպրոցից մի աղջիկ: Նրան այնքան եմ նմանեցնում ինձ: Երբ բարձրանում է, կամ դուռը չի փակվում, կամ պայուսակն է ընկնում, կամ վարորդը արագ թափ է առնում, և նա ընկնում է: Նա կանգառում կանգնած մի քայլ առաջ մի քայլ հետ պարում է. չի կարողանում որոշել՝ գա, թե սպասի 12 ավտորուսին: Զեկավ: Գնացինք առաջ: Բանի որ շուտով 57-ի վերջին կանգառն է, այլև շատ մարդ չի բարձրանում:

Ես գնահատում եմ շամսերս: «Էն աղջիկը չեկավ, «Այոյուծիկը» չկա...»: Ուրեմն հնարավոր է իմ ասելով վարորդը չկանգնի: Քիչ էր մնում մոռանայի, «Այոյուծիկը» մեր դպրոցում է աշխատում, երևի ուսուցչուի է, զիիտեմ: Մեր դպրոցը շատ մեծ է, և հնարավոր է շատերին չճանաչել: Նրա մազերը հետաքրքիր ծնով ցցվում են և հենց այսուծի մորթու գոյն ունեն, դրա համար է նրան «Այոյուծիկ» եմ ասում:

-Կանգառում կկանգնեք,-
պահանջում եմ ես:

-«Սիրիի» մոտ կկանգնես, - հետևից հրամայում է տղամարդու ձայն:

Եվ, քանի որ «Երևան Սիրի» սուպերմարկետը կանգառից վերև է, ստիպված ես էլ եմ իշնում «Սիրիի» մոտ և ուժով գնում դասի: Դե, իսկ ծանապարհին մտքում բողոքում եմ վարորդներից, 57-երից, «Սիրին» կառուցըներից, ընդհանրապես ավագ դպրոցներից և ամբողջ-ամբողջ աշխարհից:

Մարիամ Նալբանդյան, 16տ.

Կմեծանանք, կմոռանանք

Երկուշաբթի օր է, ֆիզկուլտուրայի ժամ: Դահլիճը լիքն է միանգամից մի քանի դասարանով: Եթե աշնան վերջ է կամ ավելի լավ՝ ձմեռ, ուրեմն, մեր բախտը բերել է. Մենք կարող ենք գրաղվել ամեն ինչով՝ ֆիզկուլտուրայից բացի: Այդ 45 րոպեների ընթացքում հասցնում ենք գիրք կարդալ, երաժշտություն լսել, Ըկարվել: Լավ հնարավորություն է նաև չսովորած դասերը սովորելու համար, որը, չգիտես ինչու, հիմնականում պատմությունն է լինում: Պատրաստ ենք նոյնիսկ ուղղակի նստել և ոչինչ չանել, միայն թե ստիպված չլինենք հանձնել մարմնամարզության հերթական ստուգարքը:

Ընկեր Վարդանյանը միշտ բարկանում է, ասում է, թե ծերացել ենք, խոսում է իր առարկայի կարևորության մասին և գգուշացնում, որ եթե այսպես շարունակվի, ապա մի քանի տարի հետո առողջություն էլ չենք ունենա: Այսի, մենք ո՞նց նրան բացատրենք, որ աղջիկներ ենք, որ այդ ամենը մեզ այնքան էլ չի հետաքրքրում, որ և ցուրտ է, և հավես չունենք, և մի քիչ էլ անհարմար է ուրիշ դասարանների տղաների մոտ փոքրերի պես մարմնամարզություն անելը, առավել ևս, որ չորս կողմից զնդակներ են թռչում: Եթե ուժեղ են հարվածում, և գնդակը կպնում է մեզնից մեկի գլխին, աչքին կամ ոտքին, ու այդ մեկը սկսում է նվնվալ, ընկեր Վարդանյանը հանգիստ ասում է. -Ոչինչ, բան չկա, կմեծանաս, կմոռանաս:

Միլենա Խաչիկյան, 16տ.

Սրանք մազե՞ր են, թե՞ կեղծամ

Դուք երևի չեք ձանաչում իմ ընկերութիւն Վալերիային: Մենք սովորում ենք նոյն դասարանում: Նա բարձրահասակ է, ունի կարծ մազեր, մի փոքր նեղացկոտ է և մի փոքր էլ ամաչկոտ:

Նրա բարձրահասակության և անոնի պատճառով մեր դասարանի Ներսեսը ամեն անգամ ասում է.

-Վերիիա:

Լուսանկարը՝ Անի Զիլավյանի, 15տ.

Իսկ երեխաները սկսում են ծիծաղել:

-Լավ, էս անգամ էլ քան չեմ ասի, -ամեն անգամ ասում է Վալերիան:

Արդեն 4 ամիս է նրան այդպես են անվանում:

Իմացեք, որ նա շատ տաղանդավոր է: Յիանալի խոսում է ոռւսերեն: Կա 3 պատճառ:՝ տատիկը ոռւս է, տանը խոսում է ոռւսերեն, գրում է ոռւսերեն: Պապիկը երաժիշտ է դրա համար էլ նա փորձել է նվազել՝ դաշնամուրի, սարսաֆոնի և կլարնետի վրա: Շատ լավ է նկարում:

Վերջերս որոշեց մազերը շերտավոր կտրել և ծակատին մազափունջ թողնել:

-Մյուս շաբաթ հաստատ ոչ մեկն ինձ չի ծանաչի, մազերս կտրելու եմ, -ասում էր նա կտրելուց առաջ:

-Երևի կազի, երկուշաբթի զանգից մի րոպե ուշ արի, որ քեզ չծանաչեն, - նրան խորհուրդ տվեցի ես:

Եկավ երկուշաբթի օրը: Վալերիան երս մտավ: Աղջիկները սկսեցին ծիծաղել, իսկ տղաները մոտեցան նրան և սկսեցին մազերից քաշել:

-Էս մազեր են, թե՞ պարիկ, - սկսեց Տիգրանը:

-Վալերիա, բայց իսկականից խոստովանի, պարի՞կ ես դրել, -ասաց Դամիելը:

Յայոց լեզվի ժամ էր: Ես նայում էի Վալերիայի մազերին և առանձնահատուկ ոչինչ չէի տեսնում:

-Հաի, դու կիմանաս, - համկարծ ՀՀնչացաց Դամիելը, - էս Վալերիան

ալիգատոր ա՞:

-Ալիգատո՞ր:

-Չէ, բարի կադր է:

-Չեմ հասկանում:

Բայց մի քանի վայրկյան անց ես հասկացա: Դանիելը ցանկանում էր ասել. «Էս Վալերիան պարի՞կ ադրել»:

Դասերից հետո տղաները կրկն քաշում էին Վալերիայի մազերից և ասում.

-Էս մազե՞ր են, թե՞ պարիկ:

-Վայ, սովորական մազեր են: Ի՞նչ եք ուզում ինձնից:

Երբ տղաները հեռացան, Վալերիան ասաց.

-Վերջ, եթե մի անգամ էլ իմ մազերին պարիկ են ասել, պայուսակիս մեջ քարեր կլցնեմ ու կլսիեմ:

Դե, ես այդքան էլ չիավատացի: Բայց բակում կամ տանը նրան չես ծանաչի: Այ, օրինակ տանը: Նա բարձր երաժշտություն է լսում, ծիծաղում, պարում, իսկ հետո հոգնած քնում:

Վերջապես անցավ մեկ շաբաթ, և կրկն նոյն տղաները:

-Ուրեմն լսի, Լիլիթ, եթե ինձ ծաղրեն, ընկեր Յովսեփյանին դասղեկի ժամին կասեմ:

Բայց իհարկե, ինչպես միշտ, երբ Վալերիան ուզում է տղաների համար «սև դասղեկի ժամ» անել, մի ուրիշ, ավելի կարևոր բան է պատահում:

Դրա համար էլ ես պատմեցի այս ամենը, որպեսզի կարդաք և էլ այդպիսի բան չասեք Վալերիային, տղաներ:

Լիլիթ Վարդանյան, 12տ.

Կոակիր մասնագիտությունները | Նկարը՝ Անրի Չիլինգարյանի, 10տ.

ՀԵՇՄ Է ԱՐԴՅՈՔ ՄԱՅՐԻԿ ԼԻՆԵԼ

- ՀԵՇՄ Է ԱՐԴՅՈՔ ՄԱՅՐԻԿ ԼԻՆԵԼ:
- ՀԵՇՄ Է, Բայց շատ պատասխանատու:
- Իսկ ինչո՞ւ է պատասխանատու:
- Որովհետև, երբ երեխա ես ունենում, մտածում ես ամեն ինչ անես այնպես, որ ճիշտ և լավ լինի երեխայի համար:
- Իսկ ո՞րն է լավը երեխաների համար:
- Ճիշտ դաստիարակելը, լավ կրթություն տալը, շատ գրաղվելը երեխայի հետ:
- Մայրիկ, իսկ ինչո՞վ ես սիրում գրաղվել երեխաներիդ հետ:
- Զբոսնել, թատրոն գնալ, ծեռքի աշխատանքներ անել, գիրք կարդալ և շատ-շատ այլ բաներ:

ԱՆԻ ՈՒԳՈՒՆՅԱՆ, 9Տ.

Ես կարծում եմ, որ մայրիկ լինելը շատ դժվար է, հատկապես իմ պես երեխայի:

Մայրիկը պարտավոր է գործ անել: Մայրիկը պետք է արդուկի շորերը,

- Մայրիկ, արդյոք հեշտ է մայրիկ լինել:

- Մայր լինելը մեծ պատասխանատվություն է:

- Իսկ ինչո՞ւ մ է պատասխանատվությունը:

- Քեզ տալ միշտ դաստիարակություն և հոգ տանել քո մասին:

- Իսկ ինձ հեշտ է եղել դաստիարակել:

- Դե, սկզբում շատ կամակոր էիր, ընդհանրապես մեզ չէիր լսում, բայց քիչ-քիչ փոխվեցիր:

- Մայրիկ, իսկ եթե դու աշխատեիր, ո՞վ կզբաղվեր ինձ հետ:

- Դե, դրա համար էլ չեմ աշխատել, բայց արդեն ժամանակն է: Դու, արդեն մեծացել ես:

- Կարեի՞ է մի հարց էլ տալ:

- Իհարկե:

- Եթե ես քոյլ կամ եղբայր ունենայի, դու էլի՞ ինձ այդքան շատ կսիրեիր ու պահանջկոտ կլինեիր իմ սովորելու նկատմամբ, ինչպես հիմա:

- Դե, իհարկե: Երեխաների թիվը կազ չունի սիրո չափի հետ: Իսկ պահանջկոտ բոլորիդ հանդեպ էլ կլինեի:

- Ուրեմն, այդքան էլ հեշտ չէ մայրիկ լինելը, չէ՞:

ԱՆԻ ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ, 8Տ.

Եղբորս առաջին ձյունը

Զմեռային արձակուրդներն ու Ամանորը մեր ընտանիքը անցկացրեց մեր ամառանոցում: Հենց այնտեղ էլ որոշեցինք զարդարել տոնածառը: Ես տոնածառի ծյուերից կախում էի խաղալիքներ, իսկ փոքրիկ եղբայր զարմացած նայում էր: Նա դեռ մեկ տարեկան է, և տոնածառ առաջին անգամ էր տեսնում: Եղբայր գիտեր, թե տոնածառի խաղալիքները փոքրիկ գնդակներ են: Նա իր մատիկով ցոյց էր տալիս, թե՝ նայիր փոքրիկ գնդակներ են:

Իսկ Ամանորից առաջ ծյուն եկավ: Մենք հագանք տաք-տաք շորեր և փնտորում էինք մեր սահնակը: Երբ գտանք, շատ ուրախացանք: Փոքր եղբայր նստեց սահնակին և ասաց, որ բարձրացնենք իրեն վերև: Մենք այդպես էլ արեցինք, և նա շատ ուրախացավ:

Գոռ Պետրոսյան, 10Տ.

Դարյա Մարջանյան, 9Տ.

Լուսանկարը՝ Անի Ռոգունյանի, 9տ.

Թե ինչպես կոտրեցի ձեռքերս

Նոյեմբերի 7-ն էր, մայրիկիս հետ դպրոցի բակում սպասում էինք փոքր երեխո՞ւ Նարեկին: Ես սկսեցի պլաստմաս շշով ֆուտբոլ խաղալ: Ես շատ արագ էի վագում և չհասկացա, թե ինչպես ընկա գետնին: Ձեռքերս կարծես շոտ եկան և դողում էին: Մայրիկիս հետ խկոյսն զնացինք դպրոցի բուժկետ: Բուժկետում մեզ ասացին, որ կոտրվածք են կասկածում և խորհուրդ տվեցին զնալ ունտգենի: Այնտեղ հաստատ իմացանք, որ տեղաշարժով կոտրվածք է, և մեզ ուղարկեցին մանկական հիվանդանոց:

Հիվանդանոցում տեղաշարժված ուսուոր ուղղելու համար պետք է ինձ քնացնեին: Եվ մենք 8 ժամ պետք է սպասեինք: Ես քնեցի, իսկ երբ արթնացա, երկու ձեռքս էլ մինչև ուսերս գիպսի մեջ էին:

Մեկ օր հիվանդանոցում մնալուց հետո վերադարձանք տուն: Մի պահ ես շատ հուսահատվեցի և ասացի ծնողներին:

Մի անգամ

Մի անգամ ես, քոյրիկս և մայրիկս զնացել էինք այգի: Ես խաղում էի քոյրիկիս հետ, բայց ժամանակը եկավ, որ մայրիկս քոյրիկիս կերակորի, և ես մնացի մենակ: Մինչև մայրիկս գրաղված էր քոյրիկիս հետ, ես մի քիչ հեռու գնացի: Այնտեղ մի փոքրիկ լճակ կար: Ես խաղում էի լճակի մոտ և, երբ նայեցի ջրի մեջ, տեսա այնտեղ մարդկանց, շատ վախեցա: Բայց այդ մարդիկ նայում էին ինձ և ձեռքով կանչում: Ես կանչեցի մայրիկիս և ասացի, որ նայի ջրի մեջ: Նա նայեց և ինձ ասաց, որ ոչինչ չի տեսնում և գնաց քոյրիկիս մոտ: Ես այնքան հուզված էի, որ հավասարակշռությունս կորցրեցի և ընկա ջրի մեջ ու հայտնեցի մի փոքրիկ քաղաքում: Այնքան գեղեցիկ էր այդ քաղաքը: Ես հարցրեցի մի անցորդի:

- Որտե՞ղ եմ ես:

- Դու կախարդական մի քաղաքում ես, որտեղ բոլորը չեն կարող հայտնվել:

- Իսկ ես ինչո՞ւ եմ հայտնվել այստեղ:

- Որովհետև դու հավատում ես իրաշբմերի, ասաց նա:

Ես նրա հետ մի քիչ պտտվեցի այդ քաղաքով և մեկ էլ լսեցի մայրիկիս ձայնը, նա ինձ էր փնտրում: Ես ասացի այդ բարի մարդուն, որ ուզում եմ տուն գնալ, քանի որ մայրիկս շատ կանհանգատանա:

- Աչքերով փակիր և մեկ րոպե փակ պահիր և կիայտնվես լճակի մոտ:

Ես այդպես էլ արեցի և հայտնվեցի լճակի մոտ: Երբ մայրիկս հարցրեց, թե ես որտեղ էի, ես նրան պատմեցի ամբողջը: Նա ինձ լսեց, ծիծաղեց, համբուրեց, բայց չհավատաց:

Անի Ռոգունյան, 9տ.

Էրիկ Խոյեցյան, 9տ.

Ողջույն, սիրելի Զմեռ պապ: Շատ է սպասում Նոր տարվամ, որպեսզի նորից քեզ տեսնեի: Անցած տարի քեզ հազիվ տեսա: Երբ դու իմ նվերն էիր բերում, ես մտա սենյակ և քեզ բռնացրի: Երբ ես մտա սենյակ, լույս վառեցի, քեզ տեսա այն պահին, երբ նվերն էիր դնում: Եվ տեսա, որ թարմվելու տեղ էիր ման գալիս, բայց չկար: Միակ ելքը մահճակախ տակ մտնելն էր, բայց չկարողացար, որովհետև գեր էիր: Ես քեզ հազիվ քաշ տալով տարա մայրիկի և հայրիկի մոտ: Սենք շշմած քեզ էինք նայում, որովհետև լեզու չէինք հասկանում:

Առաջ ես չէի հավատում, որ դու գոյություն ունես, որովհետև ես թաքուն քեզ նայելիս քեզ չէի տեսնում: Բայց մտածում էի, թե ո՞վ է ինձ նվեր բերում: Իսկ երբ տեսա քեզ, հավատացի: Սենք միասին ճաշեցինք, չիր ու ընդելեն կերանք: Ես այնպես եմ ուզում քո թոռնիկ Զյունանուշին էլ տեսնել: Խնդրում եմ, այս տարի էլ մեզ հյուր արի քո թոռնիկ Զյունանուշի հետ:

ԱՅԻ ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ, 8Թ.

Բարև Զմեռ պապիկ, ինչպե՞ս ես: Ես էլզան եմ, 10 տարեկան եմ: Ես գնում եմ դպրոց, 5-րդ դասարանցի եմ: Ինչո՞ւ, երբ դու գալիս ես ու նվեր բերում, ես քեզ չեմ տեսնում, բայց հետո նվերը գտնում եմ տոնածառի տակ՝ շատ սիրուն տոպրակի մեջ: Բայց դա 4-8 տարեկանում էր: Քիմա ես չեմ հավատում Զմեռ պապիկին: Ես մի անգամ հեռուստացույց էի դիտում, և հեռուստացույցով մի ֆիլմ էին ցույց տալիս, որտեղ ասացին, որ Զմեռ պապիկ չկա: Ես չհավատացի

և նայեցի ինտերնետում և գտա Զմեռ պապիկի պատմությունը: Ես նայեցի և տեսա, որ Զմեռ պապիկին հորինել է մի հայր իր տղայի համար: Ես մի քանի օր լացեցի, բայց հետո համատացա: Զնայած ես քեզ չեմ հավատում, բայց չեմ ուզում ասել որիշ երեխաների, որ նրանք չնեղվեն:

Էլզա Զոհրաբյան, 10Թ.

Սիրելի Զմեռ պապ,

Այս տարի ուրախ ես: Եթե այս, ես կարծում եմ, որ մի քանի հոգի սկսել են քեզ հավատալ, քանի որ խելքացել են: Բայց այն երեխաները, որոնք քեզնից iPhone են ուզում, մի բեր և նամակ գրիր այսպես. «Ուրիշ բան ուզիր, օրինակ՝ խաղալիքներ», թե չէ կնեղանան:

Ես կարծում եմ, որ այս տարի դու ինձ լավ նվեր չես բերի: Բայց երևի կրերես, որովհետև ես քեզ հավատում եմ: Իսկ դու կին ունե՞ս: Ո՞վ է: Զյունանուշիկը, ո՞ր դպրոցում է սովորում: Լավ է սովորում: Իսկ դու կարո՞ղ ես կախարդությամբ դիմոզավու ստեղծել: Լավ կլիներ, որ ես էլ դիմոզավու ունենայի: Մի խոսքով, ամեն ինչ լավ է: Ցտեսություն: Բարևներ բոլորին:

Սիրով՝ Անրի Զիլինգարյան, 10Թ.

Բարև Զմեռ պապիկ, ո՞նց ես: Իսկ դու որտե՞՞ն ես բնակվում, դու քանի՞ տարեկան ես: Դու ընկեր ունե՞ս, իսկ դու որ մեզ նվեր ես բերում, ուրախ ես: Երբ դու եկել ես մեր տուն, ես ի՞նչ էի անում: Իսկ Զյունանուշը որտե՞՞ն է ապրում: Նոր տարուն դուք ի՞նչ եք անում: Զյունանուշը ո՞ր դպրոցն է հաճախում: Դու կին ունե՞ս: Իսկ դու քո ծնունդին ի՞նչ ես անում: Ես քեզ հավատում եմ, որովհետև իմ ծնողներն ինձ ասում են, որ դու կաս: Բայց մի քան էլ կա, ես քեզ չեմ հավատում:

Արթուր Արսենյան, 7Թ.

Սիրելի Զմեռ պապիկ,
Ես շատ եմ սիրում քեզ և
հավատում: Ես ցանկանում եմ մի
անգամ տեսնել քեզ: Ես միշտ մտածել
եմ, որ դու կաս: Ես քեզ հարցեր
ունեմ, օրինակ՝ քանի՞ տարեկան
ես, գե՞՞ր ես, մորուքը քանի՞ մետր է,
քանի՞ շոր ունես և երեխաներ ունե՞ս: Որտե՞՞ն ես ապրում՝ Հապլանդիայո՞ւմ, թե՝ Հապլոյում:

Զմեռ պապիկ ջան, ես քեզ չեմ
հավատում, քանի որ մի անգամ, երբ
նամակ էի ուղարկել քեզ, մայրիկս և
հայրիկս դուրս էին եկել, որ նամակս
տանեն: Երբ դուրս եկան, ես տեսա,
որ նամակս պահարանի վրա է:
Նաև գիշերը տեսել էի, որ մայրիկս
նվերներս դնում է եղնանու տակ: Տեսել
էի, որ նվերները մայրիկի անկողնու
տակ էին: Ես մայրիկիս ստիպել եմ, որ
նա պատասխանի, թե ի՞նքն է Զմեռ
պապիկը, և նա պատասխանել է՝ այս:

Ինձ այս տարի մայրիկս նվերները
շուտ տվեց, սակայն ես չտիրեցի:
Այս տարի ես նրանից ոչինչ չէի
ուզել: Սակայն երբ հավատում էի,
ես նրանից ուզել էի շում՝ հասկի:
Սակայն մտածում էի, որ նա ինձ չէր
բերի, որովհետև այն շատ թամկ է:
Մենք Նոր տարի չենք նշում, քանի որ
գնում ենք թրիլիսի՝ եղբորս տեսնելու:

ԱՅԻ Ուզունյան, 9Թ.

Բարև, սիրելի Զմեռ պապիկ:
Ես քեզ շատ եմ կարոտել: Շատ
շնորհակալ եմ անցյալ տարվա
նվերիդ համար: Ես շատ ուրախացա
պլանշետի համար: Գիտե՞ս, մեր խմբի
Անրին ասում է, որ դու չես բերում
պլանշետ: Ճի՞շտ է, թե՞՞ոչ:

Սիրում եմ Նոր տարին: Հավատում
եմ քեզ: Իսկ Զմեռ պապը և Սանտա
Կլաուսը նոյն մա՞րդն են: Ինչո՞ւ
դու չես ուզում, որ քեզ տեսնեն: Մի
անգամ փորձեցի տեսախցիկով
նկարել քեզ, բայց այն ոչինչ չնկարեց:

Մի օր մեզ ուսուցչուին պատմեց,
որ իր աշակերտը գնացել է
Հապլանդիա: Զմեռ պապիկը ապրում
է Հապլանդիայում, այնտեղ Զմեռ
պապիկը իսկական է: Աշակերտը
պատմեց, որ ժամը տասին կամ
տասներկուսին բոլոր մարդիկ
հավաքվում են սարի վրա և նայում
Զմեռ պապիկին: Բայց ինձ պետք չէ
գնալ Հապլանդիա, որ քեզ հավատամ:
Կարո՞ղ եմ քեզ հարց տալ: Դու քանի՞
տարեկան ես:

Դարյա Մարջանյան, 9Թ.

Հեծանիվներով մինչև աշխարհի ծայրը

- Ես, ինչպես համարյա բոլորը, միշտ երազել եմ հեծանիվ ունենալ, բայց երբեք չեմ երազել հեծանիվ քշել: Ես երազել եմ հեծանիվ ունենալ՝ ապրելու համար:

Երկի ձեզանից շատերն ունեն հեծանիվ ու երկի շաբաթը մեկ, լավագույն դեպքում, երկու անգամ քշում են այն: Ես ունեցել եմ փոքր ժամանակ, եթող այն կորավ հիշորությունիցս, կարծում եմ ինչ-որ մեկին նվիրել ենք:

Ինձ թվում է, կիամաձայնեք, եթե ասեմ, որ վերջերս հեծանիվով քաղաքում շրջող երիտասարդները մեր քաղաքը ավելի գունավոր են դարձրել: Դեռևս դա նրանից է, որ նրանք հեծանիվը քշելոց ապրում են, ինչպես ասում է այս հեծանիվոր աղջիկը, որի խոսքերը դուք հենց նոր կարդացիք և դեռ կկարդաք: Այդպիսի խմբավորումներ երկրագործի վրա առաջացել են հենց այն ժամանակ, երբ ստեղծվեց իրենց համար այդ ապրելու գործիքը: Այս ենթամշակույթը կա աշխարհի գորեթ բոլոր երկրներում, այն կարելի է ասել, միավորում է ազգերը, կրոնները, մյուս բոլոր սուբկուլտուրաները:

- Հեծանիվը ինքը կյանքի պարզեցված սինեման է, ուղղակի ակների վրա: Ես շատ մեծ դժվարությամբ ու միաժամանակ շատ պատահական ձեռք բերեցի իմ «ապրելու գործիքը» ու միացա հեծանիվորների խմբին:

Հեծանիվորների մեծ մասը իրեն անվանում է «բայբեր»: Այդ կերպ անվանելով շատ հաճախ նաև

շփոթություն են առաջացնում, քանի որ բայբերները դրանք մոտոցիկլիստներն են: Սակայն նրանք ասում են, որ շատ մեծ տարբերություն կա ուղղակի հեծանիվոր և բայբեր լինելու միջև: Ինչևէ, եթե դուք մի որոշ ժամանակ հետևեք հեծանվորների ապրեակերպին, ցանկություն կրնենաք միանալ նրանց, կամ ուղղակի կնախանձեք: Նրանք հեծանիվներով հասել են Սևան, Դվին, Խոր Վիրապ, Մեղրաձոր, Սաղմոսավանք, Գառնի և նոյնիսկ Վրաստան:

- Մենք վերջնակետ էինք որոշում և սկսում քշել, ավելի շուտ վերջնակետը ուղղակի պատրվակ էր ակների վրա այդ հեռավորությունը հաղթահարելու, եթող գետի մոտ մի փոքր հանգստանալու ու նորից այդ

ձանապարհը վայելելու համար: Հեծանվորդների շատ խմբավորումներ կան, բայց նրանք բոլորը միմյանց նոյն ընտանիքից են համարում, քանի որ ունեն նոյն ապրելու գործիքը: Երևանում նաև ամեն տարի ունենում են «Գիշերը հեծանվով» միջոցառումը, որին մասնակցում են բոլոր խմբավորումների հեծանվորները, նոյնիսկ սկսնակներ և ուղղակի սիրողներ: Դատարկ փողոցներով քշում են մինչև արևածագ և լուսը բացվելուն պես փողոցները հանձնում են ավտոմեքենաներին: Զմռանը անհարմար ու վտանգավոր է քշելը, և այդ պատճառով հեծանիվները ու հեծանվորդները գնում են, ինչպես իրենք են ասում, «տխրելու»:

- Կապ չունի, թե որ խմբավորումից ես, կամ ով ես, եթե հեծանվոր ես, ուրեմն անպայման հոգատար, բարի, հրաշալի անձնավորություն ես, մանավանդ աղշավների ժամանակ: Մենք այս ամառ պլանավորում ենք քշելով հասնել իրան կամ Ռուսաստան:

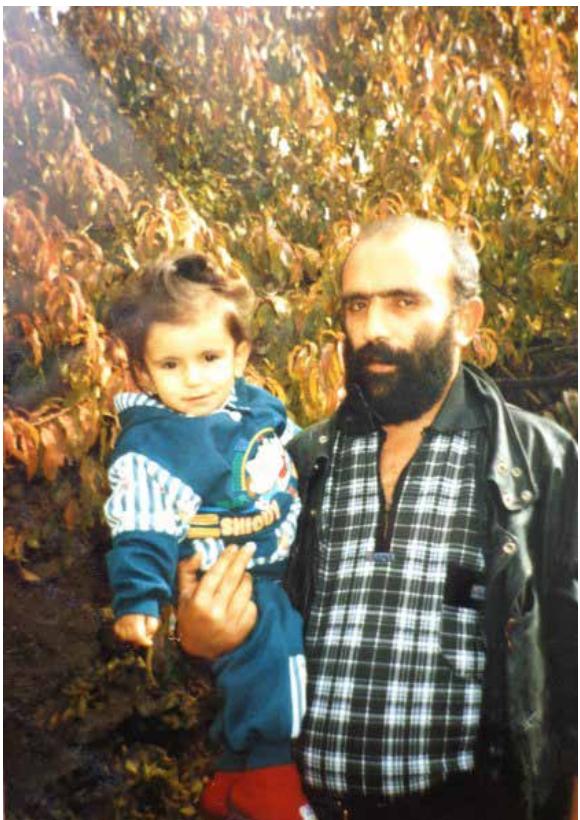
Հեծանվորդների համար հեծանիվը ավտոտնակում կանգնեցված փոխադրամիջոց չէ, դրանով նրանք երևակայում ու ապրում են:

Անձամբ ես ուրախանում եմ մեր տխուր փողոցներում գունավոր հեծանվորդներին տեսնելիս ու համոզված եմ, յուրաքանչյուրիդ մեջ հենց նոր ցանկություն առաջացավ գոնե մի քանի րոպե վայելել այդ երկանամի «ապրելու գործիքը»:

Դիանա Շահբազյան, 17տ.

Հուսանկարը՝ Տաթևիկ Տեր-Յովհաննիսյանի, 12տ

Մարդ, ով օրինակ է ինձ համար

Սպիտակ մազերն ու երկար մորուքը մատնում էին նրա իրական տարիքը: Իսկ կնճիռներն ու աչքերի տակ գոյացած պարկերն ասում էին, որ նա երիտասարդ է ծերություն կոչվող թագավորությունում: Ֆիդյայական մորուքը դեռ պատերազմ էր շնչում, բայց արտաշնչում միայն ու միայն խաղաղություն: Խոսում էր ամեն ինչից, պատմում իր գյուղից, իր պատանեկությունից: Հոգու խորքում հայտնված թախիծը, որն արտահայտված էր աչքերում, ասում էր, որ նա ամեն ինչ կտար այդ մաքուր չաղծված բնությունը նորից վայելու համար, նորից այն գյուղ գնալու, որտեղ ծնվել ու մեծացել էր: Բայց այն, ինչ չէին արել քաղաքային փոշին ու գործարանները, արեց թշնամին՝ փակելով դրախտը բոլոր կողմերից: Աչքերում հայտնված թախիծը կարուտի ու անհասանելիության խառնուրդ է: Յուրաքանչյուր պահի համար մի ավանդական խորհուրդ կար լեզվի տակ, մի խրատ, որ խորիրդավորություն էր մտցնում սովորական, առօրյա գրույցների մեջ, որը լսել և չանել չէինք կարող, քանի որ ոչ թե վախենում, այլ հարգում էինք նրան և այն ծշմարտությունը, որը թաքնված էր նրա խոսքերի մեջ,

այն ծշմարտությունը, որը գերծ էր պահում մեզ տարրեր ստերից: Յուրաքանչյուր մանկանան «հանցագործություն» կամ պատանեկան «անօրինություն» պատասխան էր ստանում շատ հանգիստ և ուսուցողական կերպով: Չարմանալի է՝ պատերազմի թոհուրուի մեջ թթված այդ մարդը մեր՝ իր երիտասարդի հետ գրուցելիս և այդ գրույցներով մեզ դաստիարակելիս դառնում էր մի ուրիշ մարդ. պատերազմի ընկերները նրան տանը տեսնեին, երև շճանաչեին, որ ինքն է:

Այն՝ իմ հայրն իմ կյանքի ամենալավ օրինակն է, իդեալն ու խորիրդատում: Նա նաև

այն հայելին է, որտեղ ես տեսնում եմ իմ ձակատագրի արտացոլումը, իմ կյանքի ձանապարհը: Յենց նրա կյանքի օրինակի շնորհիվ է, որ կարողանում եմ շրջանցել հայելու մեջ երևացող սև խոշննդոտները, որոնք անշրջադարձ անցել է հայրս:

Լուսինե Կարապետյան, 16տ., ք. Վայք

Չոն օձառին

-Դեռ երբ հազիվ չորս տարեկան էի, ամեն անգամ, երբ մայրիկիս հետ մտնում էի տնտեսական խանութ ու հազիվ հասցնում չկորցնել մայրիկիս՝ հետևելով նրա կոչիկներին ու անընդհատ փախչելով, հիմա սովորական դարձած, սակայն այն ժամանակ վիթխարի թվացող մարդկանցից, միշտ կանգնում էր օձառների բաժնում ու հիանում: Օձառների ամենատարբեր տեսակներն ու բոյլերն ինձ հիացնում էին, ու ես գոլուս վեր էի բարձրացնում, կանգնում փոքրիկ ոտքերիս վրա ու ծննդյան տոններին նվեր ստացող երեխայի նման դիտում օձառները: Յանկարծ գալիս էր մի վիթխարի հասակ ունեցող մարդ, ինձ քաղաքավարի ծնով իրում այն կողմ ու անփոյթ ծնով օձառներից

մի քանիսը խցկում իր զամբյուղն ու գնում: Ու իմ հրապուրանքը վերջանում էր: Ես սկսում էի այնքան ատելությամբ լի հայացքով նայել այդ մարդու հետևից, որ կարծում էի, թե անպայման մեքենայի տակ կը նկանի: Ինք ինձնից գոհ նորից թեքվում էի դեպի օձառները, նորից բարձրացնում գլուխս, կանգնում ոտնաթաթերիս վրա ու զննում օձառները նոյն երեխայական ժայտով: Յետո ծեռքս մեկնում ու վերցնում էի այն օձառը, որն ինձ գերեւ էր: Կարդում էի վրայի գրված տառերը, որոնք սովորել էի արդեն դպրոցահասակ քրոջից, ասում իմ անունը ու մտքում ընկերանում: Յաձախ դեռ մի խաղ էլ չխաղացած, հայտնվում էր մայրիկս, ծեռքից խլում օձառը, փնտիկնուում, որ այն մեզ պետք չէ, ու ծեռքից բռնած քաշում դուրս: Իսկ ես անընդհատ մտածում էի. ինչպես կարող է լինել ընկեր, որը մեզ պետք չէ:

Այսպես ես սիրեցի օձառը, - պատմում էր իր մանկության հուշերի մասին էղակարդը:

Նա խոսում էր ժպիտը դեմքին, հիացմունքով ու մեծ բավականությամբ և այնպիսի մեծ սիրով, որ կարելի էր խելագարվելու աստիճան սիրահարվելու օձառներին: Էղակարդն իր սերը դեպի օձառներն այսպես էր բացատրում. «Ես բարի եմ ու մեծահոգի, ու ես սիրում եմ բարիներին ու մեծահոգիներին, իսկ ի՞նչը կարող է լինել ավելի բարի ու մեծահոգի, քան օձառը: Նվիրեք ծեր սրտից մեկ մոլեկուլի չափ սեր օձառին, ու նա ծեր այդքան փոքր սերն անգամ անպատասխան չի թողնի: Օձառն ինձ համար ամենկին է նյութ չէ: Օձառը մարդ է՝ դեռ մարդուց ավելի, կամ իդեալը մարդու: Պարզաբանեմ: Ինչպիսի՞ն է մարդու իդեալը: Բարի, ընկերասեր, նվիրվող ու մեծահոգի: Իսկ ի՞նչ է օձառի արածը: Նա լվանում է ծեր ծեռքերը կեղսից, նա հանում է գարշահոտությունը ծեր վրայից՝ տալով իր բույրն անուշ: Իսկ դու մտածե՞լ ես, թե ինչ է պատահում օձառի հետ այդ ժամանակ: Նա մաշվում է, կամաց-կամաց մեռնում: Նա մաքրում է ծեր ծեռքերը կեղսից՝ ու ազատում ծեր գարշահոտությունից՝ տալով անուշ բույր ծեր մեղավոր մարմիններին, և այդ ամենն իր կյանքի գնով: Իսկ դուք, մարդիկ, ապերախտ եք...»

Դավիթ Ասլանյան, 16 տ., ք. Վայք

Լուսանկարը՝ Դիանա Շահբազյանի

Կորած-մոլորածը Մաշտոցի պողոտայում

Սովորական օր էր, «Մանաճա»-ից վերադառնում էի տուն: Մեկ էլ մաման զանգեց:

- Շուտ մի բան նստի, արի Փակ շուկայի մոտ, թեզ ենք սպասում, Աշոտի ծնունդն ա, պիտի զնանք:

Ես շտապում եմ կանգառ, մի հարմար տեղ գտնում և սկսում սպասել: Երթուղային չկա, որն էլ տանում է, լիբն է: Յեռախոսս նորից զնագա.

- Միլե՞ն, նստե՞լ ես:
- Չէ, մա՞մ, կանգառում եմ:
- Դե արագացրո՞ւ:

Ծիր, 70-ը եկավ, բայց որ եկավ՝ ի՞նչ, մի ոտքս հազիվ տեղափորվի: Կայ, ազատ ավտոբուս:

- Փակ շուկա գնու՞մ եք:
- Չէ:

Վերջապես եկավ 75-ը: Շուտ մտա ու մի հարմար տեղ գտա կանգնելու համար: Խցանում էր, երթուղայինը շատ դանդաղ էր շարժվում:

- Ալո՞, Միլե՞ն:
- Նստել եմ, մա՞՝, 75,- ասում եմ ու միանգամից մտածում:

«Ի՞նչ նստել, դե արի ու մի ասա շախմատի ծի դարձանք»:

- Ու՞ր ես հասել:

- SAS-ի մոտ եմ, մա՞:
- Չեմ լսում:

Մի տղա երեխա կողքիս կանգնած անընդհատ կոնֆետ է ուզում իր մայրիկից, ով ինչ-որ բարբառով շարունակ համոզում է, որ չունի: Ես իշխում եմ, որ դպրոց տարած կոնֆետս չեմ կերել, փորձում եմ էդ ըստ պահին սողոսկել պայուսակիս մեջ և գտնել կոնֆետը:

- Վերցրու էս կոնֆետը, - ասում եմ և ձեռքս պարզում տղային: Նա խելք-խելք վեցնում է:

- Բա հ՞նչ պետք ա ասես, - հարցնում է որդուն մայրը և միանգամից դառնում ինձ, - Զարենցավան էինք գնացել, որ էրեխուս նկարեին, պիտի էն ֆոտոն ֆեյսբուքում դնեն:

- Հա՞,- իմիշիալոց ասում եմ ես ու մտածում.

«Իմ սև սիրտ, Զեր՝ ֆեյսբուք»:

- Նենց էլ ցուրտ էր էնտեղ, Երևանում տաք ա:

Անտարբեր ժպտում եմ: Մինչև Փակ շուկա դեռ մի քանի կանգառ կա, ես ուշանում եմ, իսկ երթուղայինը շարժվում է կրիայի արագությամբ և գնալով լցվում է: Արդեն չեմ կարողանում նայել պատուհանից, որ հասկանամ, թե որտեղ եմ, մեկ էլ

զգամ՝ մտանք թունել:

- Վայ, Փակ շուկան անցանք, - մտածում եմ ու միանգամից պատկերացնում ինձ սպասողների դեմքերը:

- «Մետրոպոլի» մոտ կարո՞ղ եք պահել:

- Չէ:

- Չէ՞: Կորած եմ:

Հասանք «Մետրոպոլ» հյուրանոց, Երթուղայինը կանգնեց:

- Չե՞ք իշնում:

- Կառո՞ղ եմ:

- Բա կանգնել եմ, որ իշնես:

«Այ, թեզ բան: Համ ասում է՝ չեմ կարող կանգնել, համ ասում է՝ չե՞ս իշնում»:

Հավաքում եմ ողջ

համարձակությունս, զանգում մամային: Զի պատասխանում: Զանգում եմ եղբորս:

- Վահրամ, մամայի հե՞տ ես:

- Չէ:

- Օ՞, ոչ:

Զանգում եմ պապային, բացատրում կատարվածը:

- Որտեղ իշել ես, էնտեղ էլ սպասի, կզանք հեսաւ, - ասում է հայրս՝ զարմանալիորեն չքարկանալով:

Նորից զանգում եմ մամային:

- Մա՞մ, լիսի, իշել եմ, բայց ուրիշ տեղ, պապան գիտի, սպասում եմ ձեզ:

- Անջատվա՞ծ, - ասում է մայրս ու անջատում:

«Ախր, ինչի՞ եմ անջատված:

Ես ո՞նց էդ քսաներեք հոգանոց երթուղայինից կարողանայի դուրս նայել, եթե մեջը մոտ հիսուն հոգի մարդ կար: Զի էլ հասկանում, թե ուր էինք հասել, որ ասեի՝ կանգառում պահեք»:

Դրսում ցուրտ է ու մութ: Ինձ համար քայլում եմ հետ-առաջ, հետ-առաջ: Մեկը տեսնի, կասի՝ գիծ ա: Լարում եմ տեսողությունս, նայում մեքենաների հոսքին և փորձում գտնել մեր ուկեգույնը: Մեկ էլ մի մեքենա մոտենում է մայթին ու կանգնում: Փաստորեն պապան էր:

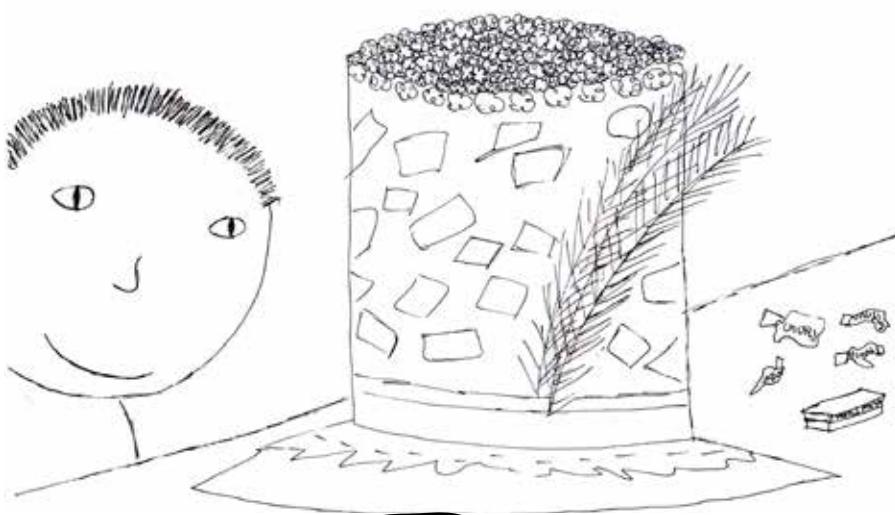
- Լավ է՝ ակնոցով էի, - մտածում եմ ես ու շտապում մեքենայի մոտ:

- Այ, կորած-մոլորա՞ծ:

- Մամա՞:

Ծիծաղում են, բայց ես, ախր, չէի կորել: Հասնում ենք տատիկենց տուն, որ մի քանիսին էլ վերցնենք ու զնանք: Բայց... Պարզվում է՝ ծնունդը հետաձգվել է:

Միլենա Խաչիկյան, 16տ.

Ինչպես ֆրանցը անակնկալ պատրաստեց մայրիկի համար

Քրիստինե Նեստինգեր

Ֆրանցը սիրում է մանկապարտեզ գնալ: Երբ նա մտածում է, որ շուտով դպրոց է գնալու, շատ է տիխորում:
Ոչ թե նրա համար, որ վախենում է դպրոցից, այլ նրա համար, որ էլ չի հանդիպի մորաքոյր Լիզիին:
Ֆրանցը շատ է սիրում մորաքոյր Լիզիին, նա գեղեցիկ երգում է:
Եվ հենց ինքն էլ շատ գեղեցիկ է: Յեթիքաթները մայրիկից լավ է պատմում և մարմնամարզությունից ավելի շատ բան գիտի, քան մայրիկը: Երբ ֆրանցը կանգնում է ձեռքերի վրա, մայրիկը նրան միշտ ասում է. «Պետք չի: Մեջքը կկոտրեն»: Իսկ մորաքոյր Լիզին ոգևորված բացականչում է.
«Դիանալի է, մի օր աշխարհի չեմպին կդառնաս»: Եթե ֆրանցը մոռանում է տանից բուտերբոդ վերցնել, մորաքոյր Լիզին իր բուտերբոդի կեսը տալիս է: Միայն մի բան ֆրանցին դուր չի գալիս մորաքոյր Լիզիի մեջ: Նա շատ է սիրում տարբեր աշխատանքներ անել: Մանկապարտեզում պատրաստում են տարբեր ձանձրալի իրեր. գազանիկներ՝ փայտից, աստղեր՝ փայլաթիթեղից, ուլունքներ՝ կավե գնդիկներից, նավակներ՝ ընկույզի կեղևից և գունավոր ծաղկամաններ՝ յոգուրտի շներից:

Երբ մորաքոյր Լիզին ասում է՝ Եկեք աշխատենք, ֆրանցը խորը հոգոց է հանում և ծամածոում դեմքը:

Եվ այդ պահին շատ է ուզում դպրոց գնալ: Եվ մտածում է. «Անտեղ այսպիսի մանկական բաներով չեն գրադկում: Այնտեղ նախագծեր են անում և դյայկներ կառուցում»:

Մի օր մորաքոյր Լիզին ասաց.

-Երեխաներ, շոտով մայրիկների տոնն է: Եկեք մայրիկների համար ինչ-որ գեղեցիկ և լավ բան պատրաստենք:

-Իսկ ի՞նչ,- հարցրեցին երեխաները:

-Էջանշան,- առաջարկեց մորաքոյր Լիզին:

-Ի՞նչ է դա,- հարցրեց ֆրանցը:

Մորաքոյր Լիզին ֆրանցին ցույց տվեց կանաչ ստվարաթղթի մի շերտ, որի վրա կարմիր սրտիկներ էին սոսնձված, իսկ նեղ հատվածում թելից ծովիքեր էին կախված:

-Էջանշանը այ, այսպիսին է,- ասաց մորաքոյր Լիզին:

-Իսկ ինչի՞ համար է դա պետք,- հարցրեց նա:

-Դա դնում են գրքի մեջ,- ասաց մորաքոյր Լիզին, -այնտեղ, որտեղ վերջացրել են կարդալը: Այդ դեպքում հաջորդ օրը կիմանաս, թե որտեղից սկսեն կարդալ:

-Իսկ մայրիկին դա պետք չի,- ասաց ֆրանցը,- նա ուղղակի ծալում է գրքի էջը:

-Իհարկե, որովհետո նա չունի էջանշան,- ասաց մորաքոյր Լիզին:

Ֆրանցը դրան չհավատաց, որովհետո իրենց տանը բավականին

ստվարաթղթե շերտեր կան: Բայց նա չփիճեց մորաքոյր Լիզիի հետ և սկսեց կանաչ ստվարաթղթից շերտ կտրել և վրան կարմիր սրտիկներ տոսնձել: Բայց որոշեց, որ այդ անհեթեթությունը իր մայրիկին չի նվիրի, այլ ավելի լավ բան կմտածի: Սկզբում նա մտածեց օծանելիք նվիրել, բայց երբ օծանելիքի խանութում վաճառողություն ցույց տվեց իր ունեցած գումարը, վաճառողությին ասաց.

-Դրանով նոյնիսկ օծանելիքի նմուշը չես կարող գնել:

-Իսկ ի՞նչ կարող եմ գնել,- հարցրեց ֆրանցը:

-Մի կտոր լավ օճառ,- ասաց վաճառողությին:

Ֆրանցը հետ վերցրեց գումարը: Նա մտածում էր, որ օճառը

էջանշանի պես անհեթեթ նվեր է: Յետո ֆրանցը հիշեց, որ

մայրիկը չի սիրում իր մեքենան լվանալ: Նա վերցրեց երեք բուլը և յուրաքանչյուրը բաժանեց չորս մասի, ստացվեց տասներկու քարտ: Ֆրանցը դրանք տարավ Յոզեֆի մոտ:

-Ենդուում եմ,- ասաց ֆրանցը,- յուրաքանչյուրի վրա գրիր «Նվեր կտրոն՝ մեքենա լվանալու համար»: Միայն թե շատ գեղեցիկ լինի:

-Ինչի՞ն է պետք, այ մոծակ,- հարցրեց Յոզեֆը:

-Ես դա կնվիրեմ մայրիկին, մայրերի տոնի կապակցությամբ,- ասաց ֆրանցը:

-Զի լինի,- ասաց Յոզեֆը: Ես նրան նվեր կտրոններ եմ տալիս քան անգամի համար: Իսկ մայրիկի ինչի՞ն է պետք, որ մեքենան երեսուներկու անգամ լվանան: Զէ որ նրա մեքենան այդքան էլ կեղտոտ չէ:

Ֆրանցը վստահ էր, որ Յոզեֆը ոչ մի նվեր-կտրոն չունի մայրիկի համար և ոչ մի այդպիսի բան չի մտածել: Նա ուղղակի գողացավ փոքր եղբոր գաղափարը: Եվ քանի որ ֆրանցը մեքենա լվանալ չի սիրում, չհակածառեց և որոշեց, որ ավելի լավ բան կմտածի:

Երեկոյան ֆրանցը իր մայրիկի հետ նայում էր լուսանկարների ալբոնը: Ֆրանցին և իր մայրիկին շատ է դուր գալիս լուսանկարներ նայելը: Թերթելով ալբոնը,

նրանք գտան ֆրանցի տատիկի և նախատատիկի նկարները:

Նախատատիկը կարմիր գգեստով էր և քողով գլխարկով, որի վրա վարդեր կային: Մյուս տատիկի հագին

Առյուղես գեղեցիկ զգեստ էր և գլխին ավելի մեծ գլխարկ կար, քան նախորդ տատիկինն էր: Գլխարկի վրա երկար փետուրներ կային: Մայրիկը նայեց նկարին, խոր հոգոց հանեց և ասաց.

-Ինչպիսի հրաշալի գլխարկներ են եղել այն ժամանակ: Ավսոս, որ իմա այդպիսի գլխարկներ չկան:

Եվ Ֆրանցը հասկացավ, թե ինչ կարելի է նվիրել մայրիկին: Հաջորդ օրը Ֆրանցը նկուղից հանեց մի մեծ ցիլինդր: Առաջ նրա մայրիկը դա կրում էր հանգստի ժամանակ, քայց հետո դա այլևս մայրիկի դուրը չէր գալիս: Ֆրանցը դա բարուն տարավ իր սենյակ: Երկու օր նա տարբեր զարդեր էր հավաքում ցիլինդրը զարդարելու համար: Ինչեր ասես, որ նա չէր գտել. կարմիր, սպիտակ և կապույտ պլաստմասե վարդեր, որոնք խաղի ժամանակ էր շահել, մետաքսե ժապավեններ՝ կոնֆետի տուփերի վրայից: Իսկ Յարին նրան նվիրել էր փասխանի փետուրներ, ժապավեններ և շատ-շատ գունավոր թղթեր:

Երեք երեկո Ֆրանցը փակված իր սենյակում նվերն էր պատրաստում: Նա օգտագործեց չորս տուփ սոսինձ և երկու կաշուն թուղթ: Եվ հարույր անգամ ծակեց մատը կարելու ընթացքում: Բայց մայրերի տոնից մի օր առաջ՝ երեկոյան ժամը իննին, գլխարկը արդեն պատրաստ էր: Դա ինչ-որ հրաշը էր, ոչ թե գլխարկ: Յին ցիլինդրից ոչ մի հետք չէր մնացել: Գլխարկի վերևի մասը զարդարված էր պլաստմասե վարդերով, ներքևի

Ֆրանց», և մտավ վերմակի տակ:

-Նայի՞ր իմ նվերը, - բղավեց Ֆրանցը:

Նա մոտեցրեց գլխարկը մայրիկին և քաշեց վերմակը: Մայրիկը գլուխը հանեց վերմակի տակից և թարթեց աչքերը: Յետո հորանջեց և հարցրեց.

-Սա ի՞նչ գեղեցկություն է:

-Սա, իհարկե, գլխարկ է, - ասաց Ֆրանցը:

Մայրիկի աչքերը կլորացան: Ֆրանցը մտածեց, որ մայրիկը ուրախացավ և բղավեց.

-Դե, վեր կաց, փորձի՞ր գլխարկը:

Մայրիկը վեր կացավ, նստեց հայելու առաջ, և Ֆրանցը գլխարկը դրեց նրա գլխին:

-Դու շատ գեղեցիկ ես այս գլխարկով, - ասաց Ֆրանցը:

Մայրիկը ինքն իրեն նայեց հայելու մեջ և ոչինչ չասաց:

Ֆրանցը մտածեց՝ ուրախությունից լեզուն կուլ է տվել: Բայց այդ պահին իր լեզուն էլ կուլ գնաց, որովհետև արթնացավ հայրիկը: Նա նստեց անկողնու մեջ և բաձր ծիծաղեց: Իսկ այդ պահին ննջասենյակի դռների մոտ հայտնվեց Յոզեֆը: Նա նոյնական բարձր ծիծաղեց: Եվ երկուսով մայրիկին մատնացույց անելով ծիծաղում էին:

-Օյ, այդ ի՞նչ է քո գլխին, - հայրիկը և Յոզեֆը բռնել էին իրենց փորը և ծիծաղում էին, - իմ ամեն ինչը արդեն ցավում է ծիծաղից:

Ֆրանցը հափշտակեց մայրիկի գլխից գլխարկը, վազեց իր սենյակ և գլխարկը նետեց անկողնու տակ: Նետվելով անկողնու վրա, սկսեց

լացել, այնպես ուժեղ, որ մահճակալը շարժվում էր: Ֆրանցը այնքան լաց եղավ, մինչև արցունքները ցամքեցին: Բայց մեկ է, իեկեղում էր: Նա արդեն ուժասպառ էր եղել լացելով, երբ նրա սենյակ եկավ մայրիկը:

-Ֆրանց, ասաց նա, - մի նեղացիր: Գլխարկը հրաշալի էր, իրոք, իսկ այդ երկուսը ուղղակի գլխարկներից ոչինչ չեն հասկանում:

-Դու դա դիտմամբ ես այդպես ասում,-պատասխանեց Ֆրանցը:

-Ո՞չ: Ազնիվ-ազնիվ խոսք,-ասաց մայրիկը:

Մայրիկը բարձրացրեց աջ ձեռքը՝ ցուցամատը և միջնամատը վեր տնկելով,-երդվում եմ,- ասաց նա:

-Քո աչքերի լուսո՞վ,- հարցրեց Ֆրանցը:

-Իմ աչքերի լուսով,-ասաց մայրիկը:

Ֆրանցը ստուգեց, թե չի՞ խաչել մատները մայրիկը, որովհետև այդ ժամանակ երդումը իրական չի համարվում: Բայց մայրիկի մատներն ուղղի էին, ինչպես որ պետք է լինեն իրական երդման ժամանակ: Եվ Ֆրանցը հասկացավ, որ երջանիկ է: Նա այնքան ուրախ էր, որ սկսեց երգել: Եվ երգեց ամբողջ օրը, նոյնիսկ ճաշի ժամանակ, չնայած նրան, որ լիքը բերանով երգելը այդքան էլ իեշտ գործ չէ: Ընթիշից հետո մայրիկը ասաց:

-Իսկ իմաս գնանք գրոսնելու:

Մայրիկը հագավ իր նոր վերարկուն, իսկ հայրիկը և Յոզեֆը իրենց ավանդական վերարկուները;

-Ինչ-որ փորս այսօր ցավում է, ես կմնամ տանը,-ասաց հայրիկը:

Յոզեֆը նոյնապես հանեց

վերարկուն:

-Ինչ-որ այսօր իմ գլուխը ցավում է, ավելի լավ է՝ տանը մնամ,- ասաց նա:

Կմապես որ, մայրիկը և Ֆրանցը մենակ դուրս եկան գրոսնելու: Փողոցում բոլորը նայում էին մայրիկի գլխարկին: Ումանք նոյնիսկ սայթաքում էին, որովհետև նայում էին մայրիկին և մոռանում էին ծանապարհի մասին:

-Նրանք հիացած են քո գլխարկով, մամ,- ասաց Ֆրանցը:

Ուրախությունից, որ բոլորը իրեն են նայում, մայրիկի դեմքը կարմրել էր: Ցավոք սրտի, գրոսանքը երկար չտևեց, որովհետև հանկարծ մայրիկի ոտքը սկսեց ցավել:

-Ֆրանց, աշ կոշիկս սեղմում է,- ասաց մայրիկը:

Եվ մայրիկը Ֆրանցի հետ գնաց տուն: Մայրիկը շատ արագ էր քայլում, իսկ Ֆրանցը զարմացել էր, թե ինչպես է մայրիկը ցավոր ոտքով այդքան արագ քայլում:

Տանը Ֆրանցը ուշադիր նայում էր մայրիկի աջ ոտնաթաթին, այնտեղ նոյնիսկ բշտիկներ չեն առաջացել: Բայց չէ որ այդպես պատահում է, երբ ցավում է, բայց ոչինչ չի երևում:

Դրանից հետո մայրիկն այլևս գլխարկը չդրեց: Նա ասում էր, որ պետք է դրան համապատասխան զգեստ գնի: Ամենա-ամենալավ զգեստը: Բայց այդպիսի զգեստը շատ թանկ է, և նա ասում էր, որ դրա համար դեռ երկար ժամանակ պետք է գումար հավաքի: Եվ Ֆրանցը մտածում է՝ մայրիկի համար արդյոք չպատրաստի՝ այդպիսի զգեստ:

Ժարգմանությունը՝ Գայանե Մարտիրոսյանի

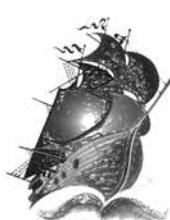

ԴԵՌ ՈՉ ՈՔԻ ԶԻ ՀԱՅՈՂՎԵԼ ՄԵԾԱՆԱԼ ԱՌԱՆՑ ՍԽԱԼՆԵՐ ԳՈՐԾԵԼՈՒ:

«Մեր մարզային թղթակիցները» խորագրի նյութերը պատրաստվել են ՄԱԿ-ի ժողովրդավարության հիմնադրամի կողմից ֆինանսավորվող «Յայաստանում պատանի թղթակիցների ցանցի ստեղծում» ծրագրի շրջանակներում:

Լրատվական գործունեություն իրականացնող՝ «Մանանա-իրատ» ՍՊԸ
Վկայական՝ 02Մ046931 տրված՝ 31.12.1999

Թողարկումը պատրաստել են «Մանանա» մանկապատանեկան
կրթամշակութային կենտրոնի սաները

Նկարներ՝ Անրի Չիլինգարյանի 10տ., Անի Նալբանդյանի 8տ.
Էջադրումը և ձևավորում՝ Տաթևիկ Մկրտչյանի

Երևան, Մաշտոցի 45Ա, բն. 40, հեռ. + 374 10 58 16 70
Էլ. փոստ. mananacenter@gmail.com
www.17.am, www.mananayouthcenter.org

Տպագրված է Անհատ ծեննարկատեր Սուրեն Ղալաջյան տպագրատանը
Տպաքանակ՝ 1500